

ચિંતન

ગુપ્તે યથારાત્નિ યત્નિવમ્

ગુજરાતી દિગંબર જૈન સમાજ મહાસંઘનું મુખપત્ર

LOKADHAR

FINI NO. MAH / GUJ / 2805 / 19912

લોકાધાર

કાર્યાલય : શ્રી જૈન યુવા સંઘ, ૮મી ખેતવાડી, આર. કે. બિલ્ડીંગ નં. ૩, મુંબઈ-૪૦૦ ૦૦૪. ☎ તંત્રી: શ્રી. પંકજ બી. શાહ

સર્વ ધર્મ સમાતાલાપ જ સમાજ-સંપ્રદાય-રાષ્ટ્ર એકતાનો પાયો છે

પોલ્યુમ: રૂ. ૧, અંક: ૯ • સળંગ અંક: રૂ. ૩૫ સપ્ટેમ્બર ૨૦૨૧, મુંબઈ કિંમત રૂ. ૫, પાનાં-૬૦

ૐ હ્રીં અહં: શ્રી વિઘ્નહર પાર્શ્વનાથ જિનેન્દ્રાય નમો નમ:

પ્રકાશક : ગુજરાતી દિગંબર જૈન સમાજ મહાસંઘ

ગુજરાતી દિગંબર જૈન સમાજ મહાસંઘ

ઝંડા
ભિંચા
રહે
હમારા....

શ્રી જૈન યુવા સંઘ, મુંબઈ

કલિયુગમાં સંગઠન જ
શક્તિ છે

વંદના-આત્મસિદ્ધિઢાવ્ય

-: સંકલનકર્તા :-

મહેતા અશોકકુમાર સોમચંદ

સંસ્થાપક કમ તત્કાલીન ભૂતપૂર્વ ચાન્સેલર
લોકાધાર ના પ્રાણેતા

❖ પુસ્તક પ્રાપ્ત કરવાનું સ્થળ ❖

**ગુજરાતી દિગંબર જૈન સમાજ મહાસંઘ
શ્રી જૈન યુવા સંઘ**

૮મી ખેતવાડી, આર. કે. બિલ્ડીંગ નં.૩, મુંબઈ - ૪૦૦ ૦૦૪.

ફોન : (૦૨૨) ૬૬૩૩ ૭૪૭૯

સંપર્ક સૂત્રો : શ્રી જીતેશ પ્રકાશ (જે.પી.) - મો. : ૯૩૨૪૫ ૦૮૦૫૬

પ્રકાશન તારીખ : ૧૫/૦૯/૨૦૨૬

‘લોકાધાર’ પ્રકાશન-સંપાદક બોર્ડ

સંપાદક બોર્ડ

મુખ્ય સંપાદન સલાહકાર : મહેતા અશોકકુમાર સોમચંદ
(સંસ્થાપક કમ ભૂતપૂર્વ ચાન્સેલરશ્રી)

પ્રકાશક : કોટડીયા વસંત મણીલાલ
(સહસંસ્થાપક કમ સાંસદ)

સંપાદન-તંત્રી : શાહ પંકજ બાબુલાલ

સંપાદક-સહતંત્રી : શાહ દેવેન્દ્રભાઈ સાંકળચંદ

સહસંપાદક : શ્રીમતિ સંગીતા રાજેશ દોશી

કાર્યાલય મંત્રી : મહેતા હિતેન્દ્રકુમાર સોમચંદ

ગવર્નર : શાહ નવનિત એસ.
(મુંબઈ-મહારાષ્ટ્ર ઝોન)

ગુજરાતી દિગંબર જૈન સમાજ મહાસંઘ

સંસ્થાના પાંચ મૂળભૂત સૂત્રો

૧. જૈની-જૈની ભાઈ-ભાઈ (સંગઠનનું સૂત્ર)
૨. સમાજ-સંપ્રદાય-રાષ્ટ્રની સેવા (સેવાનું સૂત્ર)
૩. સર્વ ધર્મ સમતા ભાવ (સમતા માટે સૂત્ર)
૪. માનવી માનવ અને તો ઘણું... (Love the Man)
૫. સિનિયર્સ ઇઝ રાઈટ (શિષ્ટ નિર્માણ માટે સૂત્ર)

સભ્યપદ મેળવવા - લવાજમ

નીચેના દરેક સભ્યપદ આજીવન છે

૧) સંરક્ષક સભ્ય	રૂા. ૨,૧૧૧.૦૦
૨) પેટ્રોન સભ્ય	રૂા. ૫,૧૧૧.૦૦
૩) રોયલ સભ્ય	રૂા. ૧૧,૧૧૧.૦૦

- ❖ સભ્ય થા માટે બનવું જોઈએ ?
- ❖ કળિયુગમાં સંગઠન શક્તિ છે !
- ❖ વિશ્વભરમાં વસતા સમસ્ત ગુજરાતી દિગંબર જૈન સમાજ અંધુ/ભગિનીનું પ્રતિનિધિત્વ કરતી એકમાત્ર સંસ્થાના ભાગીદાર બનવા.
- ❖ ગુજરાતી દિગંબર જૈન સમાજના સંગઠનને મજબૂતી બક્ષવા અને વિવિધ સેવાઓ-પ્રવૃત્તિઓનો લાભ મેળવવા અને સમાજહિતમાં તેવી પ્રવૃત્તિઓનો વિકાસ કરવા. ❖ વિદેશમાં વસતાં જૈનો સભ્ય બની શકે છે.
- ❖ દરેક ગુજરાતી સમાજઅંધુ/ભગિનીને એક પ્લેટફોર્મ ઉપર લાવવા માટે.
- ❖ ધાર્મિક માન્યતાઓના ભેદભાવ વિના સભ્યપદ આપવામાં આવે છે.

સંસ્થાના ફંડના ઉપયોગ વિષેનું સૂત્ર

સંતની ક્ષાણ અને સદાપ્રત નો કણ વેડફાવો ન જોઈએ

પ્રકાશક મુંબઈ ઝોન વતી

હરેશ એમ. કોટડીયા
ચીફ કેબિનેટ મંત્રી

ભરત એ. શાહ
સહ વહિવટીય કેબિનેટ મંત્રી

વંદના

તંત્રીનું નિવેદન

વર્ષ ૨૦૨૬ વિક્રમ સંવત ૨૦૮૨ વીર સંવત ૨૫૫૨ ના તા. ૧૬/૯/૨૦૨૬ થી તા. ૨૫/૯/૨૦૨૬ સુધીના પર્યુષણ પર્વ સારી રીતે આત્મસાધના થકી સૌ કોઈ જૈન ભાઈએ મનાવ્યા હશે....

વર્ષો-વર્ષ એક 'લઘુ ધાર્મિક પુસ્તક' આપવાની લગભગ પ્રાણાલી બની ગઈ છે તે શ્રુંખલામાં વધુ એક 'વંદના' પુસ્તિકા આપ સૌ સભ્ય મહોદયના કરકમળોમાં મૂકતાં 'ગુજરાતી દિગંબર જૈન સમાજ મહાસંઘ' મેનેજમેન્ટના સર્વે અને લોકાધાર પ્રકાશન-સંપાદક બોર્ડ અત્યંત ખુશી અનુભવે છે. શ્રીમદ્જ રચિત **આત્મસિદ્ધિ** ના સંપૂર્ણ દોહા આપેલ છે.

આપ સૌને પ્રાર્થના કરીએ છીએ કે અમારા આ પ્રયાસ ની સાર્થકતા ત્યારે જ છે કે તેનો આપ ઉપયોગમાં લો.... અમો તો સારી ભાવનાથી આ બધો વ્યાયામ કરી રહ્યા છીએ. જેને તમારા પ્રોત્સાહનની જરૂર છે.

અત્યાર સુધીમાં શ્રી જૈન યુવા સંઘના સ્થાપના કાળથી આજ સુધીમાં મુજબનું સાહિત્ય (પુસ્તક) પ્રગટ થયેલ છે.

૧) સંઘની આત્મકથા; ૨) સમાજની માનસિકતા; ૩) જનપૂજન પુણ્ય; ૪) અમૃતબિંદુ; ૫) અર્ધાવલી; ૬) જનપૂજન પુણ્ય; ૭) ગુરૂ ભક્તિ; ૮) About us (English માં); ૯) ચા.ચ.પ્રથમાચાર્ય શાંતિસાગર મ.સા. નું જીવન ઝરમર; ૧૦) JYSપરિચય-પુણ્ય; ૧૧) તીર્થયાત્રા; ૧૨) ભક્તિ સરોવર; ૧૩) પ્રભુ ભક્તિ; ૧૪) આ બુક્લેટ 'વંદના..'

આ તબક્કે જાગ્રાવીએ છીએ કે ભારત સરકાર ૧લી જાન્યુઆરી-૨૦૨૭ થી પોસ્ટમાંથી આપવામાં આવતા 'કન્સેશનલ દર' બંધ કરી રહી છે અને રેગ્યુલર પોસ્ટની જેમ દર લાગશે. આમ છતાં માર્ચ ૨૦૨૭ માસ સુધી પ્રકાશન કરવાની ભાવના છે.... આજે..... આજે..... ગોરખ જાગે.... જેવી વાત છે.

-પંકજ બી. શાહ, તંત્રી

આ બુક્લેટ ધર્મવિષયક છે
પસ્તીમાં ન જાય તેનું ધ્યાન રાખશો

‘લોકાધાર’ સલાહકાર બોર્ડ

સલાહકાર બોર્ડ

- અધ્યક્ષ : શાહ રમેશચંદ્ર ગિરધરલાલ (એડવોકેટ) સુરત
- ચાન્સેલર : દોશી રાજેશ રતિલાલ (કાંદીવલી-મુંબઈ)
- ભૂ. પૂ. અધ્યક્ષ : શાહ મહેશચંદ્ર મગનલાલ
(ભૂ. પૂ. ગ્રેઈન્ટ ડાયરેક્ટર-Ind. Guj. State)
- ગવર્નર : શાહ નવનિતલાલ સોમચંદ (મહારાષ્ટ્ર ઝોન)
- ગવર્નર : ગાંધી કમલેશભાઈ બાબુલાલ (દ. ગુ. ઝોન)
- ગવર્નર : શાહ જતિનભાઈ પ્રવિણચંદ્ર (મધ્ય ગુ. ઝોન)
- ગવર્નર : મહેતા અજીતકુમાર મીઠાલાલ (ઉ. ગુ. ઝોન)
- ગવર્નર : શાહ નિતીનભાઈ આર. (USA-NJ)
External (Foreign) Zone
- Overseas Advisor : શાહ નવીનભાઈ સી. એમ. (London)
- શુભાશિષ : સ્વ. ગાંધી વિનોદચંદ્ર યુનીલાલ
(એક સંસ્થાપક અને ભૂ. પૂ. અધ્યક્ષ)

Auditor

CA શ્રી. પ્રકાશ કોઠારી

મે. પી. કે. કોઠારી ઍડ એસોસિએટ્સ
ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ, મુંબઈ

❀ લોકાધાર સંરક્ષક ટ્રસ્ટી ❀

- ૧) શાહ વિજયભાઈ ચંદુલાલ મોહનલાલ (ટ્રેડર ગ્રુપ-અંધેરી)
 - ૨) શ્રી દિગંબર જૈન સમાજ-અલકાપુરી વડોદરા દ્વારા સંચાલિત
શ્રી ૧૦૦૮ ચિંતામણી પાર્શ્વનાથ દિગંબર જૈન મંદિર,
ગોત્રી રોડ, વડોદરા.
 - ૩) સ્વ.શાહ શાંતાબેન ભોગીલાલ મગનલાલ (ભોજવાળા)
 - ૪) શાહ ચંદ્રેશભાઈ અમૃતલાલ (USA)
 - ૫) ગાંધી નિખિલ સેવંતીલાલ અમૃતલાલ (સોનાસાગ-અમદાવાદ)
 - ૬) પુણ્યોદય તીર્થક્ષેત્ર, શ્રી પાર્શ્વનાથ દિગંબર જૈન મંદિર,
(શિરસાડ-વિરાડ) હ. બિપિન એસ. મહેતા (કાંદીવલી)
 - ૭) શાહ કાન્તાબેન કાન્તિલાલ કેશવલાલ પરિવાર,
(ઉજેડીયા-તલોદ-વડોદરા)
 - ૮) શાહ મગનલાલ નાથાલાલ, ભોજવાળા
(હ.મોનીશ પ્રતિક મહેશચંદ્ર શાહ-વડોદરા)
 - ૯) કોટડીયા ચેતનાબેન સુભાષચંદ્ર સોમચંદ (વાપી)
 - ૧૦) શ્રી શાહ સી.એમ. (છગનકાકા) તથા શ્રીમતિ કમળાબેન
સી.એમ.શાહ તથા તેમનો પરિવાર (સાપમા-લંડન)
 - ૧૧) ગાંધી વિમળાબેન દિનેશચંદ્ર ચંદુલાલ
હસ્તે: સ્વ.ડૉ.પૂર્વી,અપૂર્વ, સેજલ, અનેરી, આરવ,
(સોનાસાગ-અમદાવાદ)
 - ૧૨) સંસ્થાપક શ્રી. વિનોદચંદ્ર યુનીલાલ ગાંધી, સી. એ.
(મુંબઈ-ગોરા)
 - ૧૩) સ્વ. કોટડીયા અણ્ણાબેન મહેન્દ્રકુમાર બેશગા-ઈન્દોર
(હસ્તે : સુપુત્રો ચિ.અમિત/ચિ.અભય)
- ❖ માનવંતા સંરક્ષક ટ્રસ્ટી મહોદયો, લોકાધાર શુભેચ્છક તથા હિતચિંતક સભ્યોનો તેમના આર્થિક સહકાર બદલ આભાર માનીએ છીએ.

❖ લોકાધાર ને સહયોગ માટે નમ્ર અપિલ ❖

- ❖ લોકાધારનું છેલ્લા ૨૫ વર્ષથી નિયમિત માસિક તરીકે પ્રકાશન થતું રહેલ છે. તે અગાઉ 'યુવસંદેશ' પ્રકાશન થતું હતું પરંતુ તેનું પ્રકાશન આટલું નિયમિત ન હતું.
- ❖ સતત સમય માંગી લેતું કાર્ય છે. વર્તમાનમાં ઓનરરી-માનદ્ સેવા આપતાં કાર્યકરોના માધ્યમથી નિયમિત પ્રકાશિત થાય છે.
- ❖ વધુ ગુણવત્તા સભર બનાવતા 'અર્થ વ્યય' મોટો આવે. સમાજબંધુઓ ઉદાર હાથ ફેલાવે તેવી નમ્ર વિનંતી.
- ❖ નાની-મોટી કોઈપણ દાનરાશી મોકલાવીને સહયોગ કરી શકો છો તથા નીચેની સ્કીમોમાં લાભ લઈ શકો છો.

❖ લોકાધાર સહાય માટે સ્કીમો ❖

- ❖ લોકાધારમાં જાહેરાત આપીને પાણ સહયોગ આપી શકો છો. જાહેરાત આપવા માટે કાર્યાલયનો સંપર્ક કરવો.
- ❖ 'લોકાધાર સમાજ હિતચિંતક' તરીકે રૂ. ૧૧,૦૦૦/- દાનરાશી આપીને. પ્રથમ વાર સંપૂર્ણ પાનું (ફુલ પેજ), ત્યાર બાદ ૧૦ વર્ષ સુધી ૧/૬ પાનું ફાળવવામાં આવશે. આપના સ્વજનોના શ્રદ્ધાંજલી સાથે યાદગીરી માટે આ સ્કીમ બહુ ઉપયોગી છે.
- ❖ "લોકાધાર શુભેચ્છક સભ્ય" માટે રૂ. ૨૫,૦૦૦/- દાનરાશી આપીને. પ્રથમ વાર સંપૂર્ણ પાનું, ત્યાર બાદ ૧૦ વર્ષ સુધી ૧/૨ (અડધું પાનું) ફાળવવામાં આવશે. આપના સ્વજનોના શ્રદ્ધાંજલી સાથે યાદગીરી માટે આ સ્કીમ બહુ ઉપયોગી છે.
- ❖ માનવંતા 'લોકાધાર સંરક્ષક ટ્રસ્ટી' માટે રૂ. ૧,૧૧,૦૦૦/- દાનરાશી આપીને, પંદર વર્ષ સુધી સંપૂર્ણ પાનું, ઉપરાંત પ્રત્યેક લોકાધારમાં સંરક્ષક ટ્રસ્ટી તરીકે નામ પ્રકાશિત કરવામાં આવશે.

વર્તમાન નિતી અનુસાર દરેક સભ્યને
'લોકાધાર' નિઃશુલ્ક મોકલવામાં આવે છે.

નોંધ : આ સ્કીમોમાં જોડાનાર માટે તેમના સમાચારોને પ્રાથમિકતા રહેશે.

ઉપરોક્ત ત્રાગેય યોજનામાં વિવિધ લાભો મળશે.
વધુ વિગત માટે કાર્યકરોનો સંપર્ક કરી શકો છો.

લોકાધાર પ્રકાશન નું પ્રયોજન

- ❖ સંસ્થાની પ્રવૃત્તિઓ-ગતિવિધિઓ માહિતીનું માધ્યમ.
- ❖ દિગંબર સંપ્રદાયના વિવિધ ગોળ વચ્ચે-કડી બની રહેવું.
- ❖ જૈની-જૈની ભાઈ-ભાઈ સૂત્ર થકી બ્રાતૃભાવનો પ્રચાર કરવો.
- ❖ વિદ્યાર્થી જગત માટે જ્ઞાનવર્ધક અને પ્રોત્સાહનરૂપ પ્રકાશન.
- ❖ સમાજ-સંપ્રદાય-રાષ્ટ્ર એકતાના લેખો-સમાચારનું પ્રકાશન.
- ❖ સદ્વિચાર ની પ્રેરણા કરતું સાહિત્ય પ્રકાશન.
- ❖ વિવિધ વિષયોની માહિતીનું જ્ઞાન કરાવતું પત્ર.
- ❖ સામાજિક સદ્ભાવના-સંવાદિતા બની રહે તેવું સાહિત્ય પ્રકાશન.
- ❖ દિગંબર સંપ્રદાયના તત્વના સિધ્ધાંતનો ભંગ ન થતો હોય તેવા અન્ય કોઈપણ સંપ્રદાયના તત્વ વિષે માહિતી-જાગૃકારી આપવી.
- ❖ દેશ-વિદેશના જાગૃક યોગ્ય કોઈપણ ઘટના-સમાચારોનું પ્રકાશન.
- ❖ વિશ્વના વિવિધ ક્ષેત્રના મહાત્મા મહાનુભવોના પ્રેરક પ્રસંગો તથા સદ્વિચારોનું પ્રકાશન.
- ❖ વિદ્યાર્થી પ્રોત્સાહન માટે ફોટા તથા વિવાહ યોગ્ય યુવક-યુવતિની માહિતી તેમજ બાળ પ્રોત્સાહન માટે નિઃશુલ્ક પ્રકાશન.
- ❖ વાર્તા-કહાની (story) ના માધ્યમથી વિવિધ સંદેશ-ઉપદેશ આપતું માસિક
- ❖ વિવિધ તીર્થોની માહિતી પુરી પાડવી.
- ❖ લોકાધાર 'હિતચિંતક/સંરક્ષક ટ્રસ્ટી/યુભેચ્છક' બની ગુજરાતી સમાજના એક માત્ર માસિક ને શક્તિ-બળ પ્રદાન કરો....

સંસ્થાના ફંડના ઉપયોગ વિષેનું સૂત્ર

સંતની ક્ષણ અને સદાવ્રત નો કણ વેડફાવો ના જોઈએ.

લિ.

હરેશ એમ. કોટડીયા
ચીફ કેબિનેટ મંત્રી

ભરત એ. શાહ
સહ વહિવટીય કેબિનેટ મંત્રી

મિચ્છામી દુઃકક્રમ્

ક્ષમાપના

વિર સંવત ૨૫૫૨ વિક્રમ સંવત ૨૦૮૨ ના ભાદરવા માસની શુક્લ પક્ષ ની પંચમી થી અનંત ચતુર્દશી સુધી (તા. ૧૬/૯/૨૦૨૬ થી ૨૫/૯/૨૦૨૬) પર્યુષણ પર્વની આરાધના થઈ ઉશે.... અને તેના પછી આપણા ‘લોકાધાર’ માસિક મુખપત્ર ક્રમ મેગેઝિન પ્રકાશન કરવાનું બની રહ્યું છે ત્યારે સર્વ ની હૃદયપૂર્વક ક્ષમા ઇચ્છતા અમો મેનેજમેન્ટ ના સર્વ કોઈને ઉદ્દેશીને ક્ષમાપના પાઠ પ્રસ્તુત કરીએ છીએ !

“જમાવું છું સહુ જીવને, ક્ષમા કરજો સહુ મુજને;
કર્યો અપરાધ મેં કાંઈ, તમારો જાણ-અણજાણને,
સહુ સંગ મિત્રતા મુજને, નહિ મુજ વેર કો સંગે;
વચન મન કારા જોડી દું, જમાવું ભાવથી સહુને.
ભવોભવ વેર તમ પ્રત્યે, રહ્યા કહી ભાવ મુજ સંગે;
તજું મુજ ભાવથી સર્વે, વિના સંધિ થજો દૂરે.
અનંત સિદ્ધ કેવલી જાણે, કહું ક્ષમાપના ભાવે;
ઉદય વિન નિર્જરી જાજે, દયામય ભાવ મુજ થાજે.”

લિ.

સંઘ-મહાસંઘ ની મેનેજમેન્ટના સર્વ
અધ્યક્ષ/સાંસદો/લોકપ્રતિનિધિઓ/
કારોબારી સભ્યો/બ્લોકાધ્યક્ષ..

पंथ परभेष्टि भगवंतनो परिचय के स्पष्ट

ज्ञानोदय छंद

आत्म गुण के घातक चारों, कर्म आपने घात दिये।
नंत चतुष्टय गुण के धारक, दोष अठारह नाश किये॥
शत इन्द्रों से पूज्य जिनेश्वर, अरिहंतों को नमन करूँ।
आत्म बोध पाकर विभाव का, नाश करूँ सब दोष हरूँ ॥1॥

कभी आपका दर्श किया ना, हे सिद्धालय के वासी।
आगम से परिचय पाकर मैं, हुआ शुद्ध पद अभिलापी॥
ज्ञान शरीरी विदेह जिन को, वंदन करने मैं आया।
सिद्धदेश का पथिक बना मैं, सिद्धों-सा बनने आया ॥2॥

छत्तिस मूलगुणों के गहने, निज आत्म को पहनाये।
पाले पंचाचार स्वयं ही, शिष्यगणों से पलवाये॥
शिवरमणी को वरने वाले, जिनवर के लघु नंदन हैं।
श्रीआचार्य महामुनिवर को, तीन योग से वंदन है ॥3॥

अंग पूर्वधर उपाध्याय श्री, श्रुत ज्ञानामृत दाता हैं।
ज्ञानमूर्ति पाठक दर्शन से, पाते भविजन साता हैं॥
ज्ञान गुफा में रहने वाले, कर्म शत्रु से रक्षित हैं।
'णमो उवज्झायाणं' पद से, भव्यजनों से वंदित हैं ॥4॥

आत्म साधना लीन साधुगण, आठ बीस गुणधारी है।
अनुपम तीन रत्न के धारक, शिवपद के अधिकारी हैं॥
साधु पद से अर्हत् होकर, सिद्धदशा को पाना है।
अतः प्रथम इन श्री गुरुओं के, पद में शीश नवाना है ॥5॥

रचयिता : पू. आर्थिका पूर्णमति माता

प्रथम खण्ड

(१) वंदन

(१) पंच-परमेष्ठी वंदना

अरहंत सिद्ध सूरि उपाध्याय साधु सर्व,
अर्थ के प्रकाशी मांगलीक उपकारी है ।
तिनको स्वरूप जानि राग तैं भई जो भक्ति
काय को नमाय स्तुति का उचारी है ॥
धन्य-धन्य तुम ही से काज सब आज भये,
कर जोरि बारम्बार वंदना हमारी है ।
मंगल कल्याण सुख ऐसो हम चाहत हैं,
होहु मेरी ऐसी दशा जैसी तुम धारी है ॥

(२) देव वंदना

सुध्यान में लवलीन हो जब, घातिया चारों हने;
सर्वज्ञ बोध विरागता को, पा लिया तब आपने ।
उपदेश दे हितकर अनेकों, भव्य निज सम कर लिये;
रविज्ञान किरण प्रकाश डालो, वीर ! मेरे भी हिये ॥

(३) शास्त्र वंदना

स्याद्वाद, नय, षट् द्रव्य, गुण, पर्याय और प्रमाण का;
जड़कर्म चेतन बंध का, अरु कर्म के अवसान का ।
कहकर स्वरूप यथार्थ जग का, जो किया उपकार है;
उसके लिये जिनवाणी माँ को, वंदना शत बार है ॥

(४) गुरु वंदना

निसंग है, जो वायुसम, निर्लेप है आकाश से ।
निज आत्म में ही विहरते, जीवन न पर की आस से ॥
जिनके निकट सिंहादि पशु भी, भूल जाते क्रूरता ।
उन दिव्य गुरुओं की अहो ! कैसी अलौकिक शूरता ॥

(५) नमस्कार विधि

नमः सिद्धेभ्यः ! नमः

णमो अरिहंताणं, णमो सिद्धाणं

णमो आइरियाणं, णमो उवज्झायाणं

णमो लोए सव्वसाहूणं ।

द्रव्य से:-

१. पूर्व, पश्चिम, उत्तर, दक्षिण चारों दिशा, ईशान आदि विदिशाओं में अरिहंत, सिद्ध, आचार्य, उपाध्याय एवं सर्वसाधु, कृत्रिमाकृत्रिम जिन चैत्यचैत्यालय जहाँ-जहाँ हो; उनको मेरा मन से, वचन से, काय से बारम्बार नमस्कार हो ।
२. अनन्तानंत सिद्ध भगवान को मेरा मन से, वचन से, काय से बारम्बार नमस्कार हो ।
३. पाँच भरत, पाँच ऐरावत क्षेत्र के भूत, भविष्य, वर्तमान काल संबंधी पंच-परमेष्ठी भगवंतों को मेरा मन से, वचन से, काय से बारम्बार नमस्कार हो ।
४. पाँच विदेह क्षेत्र में स्थित विद्यमान बीस तीर्थंकर, सामान्य केवली भगवंत, आचार्य, उपाध्याय, सर्वसाधु परमेष्ठी भगवंतों को मेरा मन से, वचन से, काय से बारम्बार नमस्कार हो ।
५. प्रथमानुयोग, करणानुयोग, चरणानुयोग, द्रव्यानुयोग रूप जिन-शास्त्रों को मेरा मन से, वचन से, काय से बारम्बार नमस्कार हो ।

क्षेत्र से:-

६. तीन लोक के अकृत्रिम जिन चैत्यालयों में विराजमान शाश्वत श्री जिनबिम्बों को, मध्यलोक के ४५८ (चार सौ अष्टावन) अकृत्रिम जिन चैत्यालयों में विराजमान शाश्वत श्री जिनबिम्बों को, जम्बूद्वीप के ७८ (अठत्तर), अकृत्रिम जिन चैत्यालयों में विराजमान शाश्वत श्री जिनबिम्बों को मेरा मन से, वचन से, काय से बारम्बार नमस्कार हो।
७. तीनकाल के सिद्धक्षेत्र जहाँ-जहाँ हों उनको एवं शाश्वत तीर्थक्षेत्र श्री सम्मेदशिखरजी को मेरा मन से, वचन से, काय से बारम्बार नमस्कार हो।
८. तीर्थकरों की, गणधरों की, सामान्य केवलियों की अंतरंग एवं बहिरंग निर्वाण भूमि को मेरा मन से, वचन से, काय से बारम्बार नमस्कार हो।
९. तीर्थकरों के कल्याणक क्षेत्रों को, साधकों से सम्बन्धित सर्वक्षेत्र अतिशय क्षेत्रों को मेरा नमन हो।

काल से:-

१०. भगवान के पंचकल्याणक काल को मेरा मन से, वचन से, काय से बारम्बार नमस्कार हो।
११. सर्व धर्म पूर्व (दशलक्षण, रत्नत्रय, सोलहकारण, अष्टमी, चतुर्दशी, श्रुतपंचमी, अक्षय तृतीया, वीरशासन जयंती आदि) कालों को मेरा भाव सहित नमन हो

भाव से:-

१२. रत्नत्रयादि परम विशुद्ध भाव को मेरा मन से, वचन से, काय से बारम्बार नमस्कार हो।

संख्या से:-

१५. अनन्तानंत सिद्ध भगवंतों को द्रव्यकर्म, भावकर्म, नोकर्म के नाश के लिये, स्वशुद्धात्मा की प्राप्ति के लिये संख्यातवार, असंख्यातवार, अनंतबार मेरा मन से, वचन से, काय से बारम्बार नमस्कार हो।

१६. ८ लाख १८ हजार ५०२ अरहंत भगवंतों को अनंतदर्शन, अनंतज्ञान, अनंतसुख, अनंतवीर्य की प्राप्ति के लिये बारम्बार नमस्कार हो।

१७. तीन कम नौ करोड़ मुनिराजों को शुद्धोपयोग की प्राप्ति के लिये, अशुद्धोपयोग के नाश के लिये उनके चरणों में बारम्बार नमस्कार हो।

१८. तेरह करोड़ पंचम गुणस्थान में देश संयमधारियों को प प्राणि-संयम एवं इंद्रिय संयम की प्राप्ति के लिये बारम्बार नमस्कार हो।

१९. सात अरब सम्यक्दृष्टि जीवों को मेरा यथायोग्य नमस्कार हो।

प्रभु तारुं... वप्पाणुं !

प्रभु तारा गुण ने वप्पाणुं के प्रभु तारा ३५ ने वप्पाणुं
प्रभु तारा ज्ञान ने वप्पाणुं के प्रभु तारा ध्यान ने वप्पाणुं
प्रभु तारा दर्शनने वप्पाणुं के प्रभु तारा चरित्र ने वप्पाणुं
प्रभु तारा सुख ने वप्पाणुं के प्रभु तारा विर्य ने वप्पाणुं
प्रभु तारा धाम* ने वप्पाणुं के प्रभु तारा आनंद ने वप्पाणुं
प्रभु तारा सुख ने वप्पाणुं के प्रभु तारा ध्वनी** ने वप्पाणुं
प्रभु तारा गौत्तम ने वप्पाणुं के प्रभु तारा श्रमाण ने वप्पाणुं
प्रभु तारी बंधना ने वप्पाणुं के प्रभु तारा आर्थिका माताने वप्पाणुं
प्रभु तारी दशाने वप्पाणुं के प्रभु तारा मार्ग ने वप्पाणुं
प्रभु तारी दयाने वप्पाणुं के प्रभु तारी अनुकंपा ने वप्पाणुं
प्रभु तारी कङ्गुला ने वप्पाणुं के प्रभु तारा वात्सल्यने वप्पाणुं
प्रभु तारी कृपा ने वप्पाणुं के प्रभु तारा उपकारो ने वप्पाणुं

*समोशराण

**दिव्यध्वनी

रचयिता : C.A. अशोककुमार ओस.भहेता

(२) समाधि भावना

दिनरात मेरे स्वामी मैं भावना ये भाऊँ ।
देहान्त के समय में तुमको न भूल जाऊँ ॥

शत्रु अगर कोई हो सन्तुष्ट उनको कर दूँ ।
समता का भाव धर कर सबसे क्षमा कराऊँ ॥

त्यागूँ आहार पानी, औषध विचार अवसर ।
टूटे नियम न कोई दृढ़ता हृदय में लाऊँ ॥

जागें नहीं कषायें नहीं वेदना सतावे ।
तुम से ही लौ लगी हो दुर्ध्यान को भगाऊँ ॥

आतम स्वरूप अथवा आराधना विचारूँ ।
अरहंत सिद्ध साधू रटना यही लगाऊँ ॥

धर्मात्मा निकट हों, चरचा धरम सुनावें ।
वो सावधान रखें गाफिल न होने पाऊँ ॥

जीने की हो न वाञ्छा मरने की हो न इच्छा ।
परिवार मित्र जन से मैं मोह को हटाऊँ ॥

भोगे जो भोग पहले उनका न होवे सुमरन ।
मैं राज्य सम्पदा या पद इन्द्र का न चाहूँ ॥

रत्नत्रय का हो पालन हो अन्त में समाधि ।
'शिवराम' प्रार्थना यह, जीवन सफल बनाऊँ ॥

(3) अमूल्य तत्त्व विचार

बहु पुण्य-पुंज प्रसंग से, शुभ देह मानव का मिला ।
तो भी अरे ! भव चक्र का, फेरा न एक कभी टला ।

सुख-प्राप्ति हेतु प्रयत्न करते, सुख जाता दूर है ।
तू क्यों भयंकर भाव-मरण, प्रवाह में चकचूर है

॥ १ ॥

लक्ष्मी बढ़ी अधिकार भी, पर बढ़ गया क्या बोलिये ।
परिवार और कुटुम्ब है क्या? वृद्धि नय पर तोलिये ।

संसार का बढ़ना अरे ! नर देह की यह हार है ।
नहीं एक क्षण तुझको अरे ! इसका विवेक विचार है

॥ २ ॥

निर्दोष सुख निर्दोष आनंद, लो जहाँ भी प्राप्त हो ।
यह दिव्य अन्तस्तत्त्व जिससे बन्धनों से मुक्त हो ॥

पर-वस्तु में मूर्छित न हो, इसकी रहे मुझको दया ।
वह सुख सदा ही त्याज्य रे ! पश्चात् जिसके दुःख भरा

॥ ३ ॥

मैं कौन हूँ आया कहाँ से? और मेरा रूप क्या?
सम्बन्ध दुःखमय कौन है? स्वीकृत करूँ परिहार क्या?

इसका विचार विवेक पूर्वक, शान्त होकर कीजिये ।
तो सर्व आत्मिक ज्ञान के, सिद्धान्त का रस पीजिए

॥ ४ ॥

किसका वचन उस तत्त्व की, उपलब्धि में शिवभूत है ।
निर्दोष नर का वचन रे । वह स्वानुभूति प्रसूत है ।

तारो अरे ! तारो निजात्मा, शीघ्र अनुभव कीजिये ।
सर्वात्म में समदृष्टि दो, यह वच हृदय लख लीजिए

॥ ५ ॥

(४) क्या साधन शेष रह गया?

(दोहा)

यम नियम संयम आप कियो, पुनि त्याग विराग अधाग लियो ।
वनवास रह्यो मुख मौन रह्यो, दृढ़ आसन पद्म लगाय दियो ॥ १ ॥
मन पौन निरोध स्व बोध कियो, हठ जोग प्रयोग सुतार भयो ।
जप भेद जपे तप त्योंहि तपे, उर से ही उदासि लही सब पे ॥ २ ॥
सब शास्त्रन के नय धारि हिये, मत मण्डन खण्डन भेद लिये ।
वह साधन बार अनन्त कियो, तदपि कछु हाथ हजूं न परयो ॥ ३ ॥
अब क्यों न विचारत है मन से, कछु और रहा उन साधन से?
बिन सद्गुरु कोउ न भेद लहें, मुख आगल है कह बात कहे ॥ ४ ॥

(५) छह सामान्य गुण

(सर्वज्ञदेव कथित छहों द्रव्यों की स्वतंत्रता दर्शक)

१. अस्तित्व गुण

कर्त्ता जगत का मानता, जो 'कर्म या भगवान' को ।
वह भूलता है लोक में, अस्तित्व गुण के ज्ञान को ॥
उत्पाद व्यय युत वस्तु है, फिर भी सदा ध्रुवता धरे ।
अस्तित्व गुण के योग से, कोई नहीं जग में मरे ॥

२. वस्तुत्व गुण

वस्तुत्व गुण के योग से, हो द्रव्य में स्व-स्व क्रिया ।
स्वाधीन गुण पर्याय का ही, पान द्रव्यों ने किया ॥
सामान्य और विशेषता से, कर रहे निज काम को ।
यों मानकर वस्तुत्व को, पाओ विमल शिवधाम को ॥

३. द्रव्यत्व गुण

द्रव्यत्व गुण इस वस्तु को, जग में पलटता है सदा ।
लेकिन कभी भी द्रव्य तो, तजता न लक्षण सम्पदा ॥
स्व-द्रव्य में मोक्षार्थी हो, स्वाधीन सुख लो सर्वदा ।
हो नाश जिससे आजतक की, दुःखदायी भव कथा ॥

४. प्रमेयत्व गुण

सब द्रव्य-गुण प्रमेयत्व से, बनते विषय हैं ज्ञान के ।
रुकता न सम्यग्ज्ञान पर से, जानिये यों ध्यान से ॥
आत्मा अरुपी ज्ञेय निज, यह ज्ञान उसको जानता ।
है स्व-पर सत्ता विश्व में, सुदृष्टि उनको मानता ॥

५. अगुरुलघुत्व गुण

यह गुण अगुरुलघु भी सदा, रखता महत्ता है महा ।
गुण द्रव्य को पर रूप यह, होने न देता है अहा ॥
पर्याय गुण निज सर्व ही, रहते सतत निज भाव में ।
कर्ता न हर्ता अन्य कोई, यों लखो निजभाव में ॥

६. प्रदेशत्व गुण

प्रदेशत्व गुण की शक्ति से, आकार द्रव्य धरा करे ।
निज क्षेत्र में व्यापक रहे, आकार भी पलटा करे ॥
आकार है सब के अलग, हो लीन अपने ज्ञान में ।
जानो इन्हें सामान्य गुण, रक्खो सदा श्रद्धान में ॥

(૬) આત્મા કી ૪૭ શક્તિયાં

તંત્રી નોંધ : કવિશ્રી ધ્યાનતરાય કૃત દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરૂ ની પૂજા ની જયમાલામાં આવે છે કે

“યો કર્મસુ ત્રેસઠ પ્રકૃતિ નાશી,
જીને અષ્ટાદશ દોષ રાશી,
જે પરમસુગુણ હે અનંતધાર,
કહવત કે છયાલીસ ગુણ ગંભીર”

આ છયાલીસ ગુણ કહો કે શક્તિ કહો વાત એક જ છે. તે ગુણ કે શક્તિઓ કઈ-કઈ છે તે પાઠક ને માહિતી રહે તે હેતુથી અત્રે આપવામાં આવી રહી છે. આ અરિહંત ભગવાનના છયાલીસ ગુણો છે તેનું વિચારપૂર્વક પોતાના આત્મા સાથે મૂલવાણી કરતાં-કરતાં ચિંતન કરતા રહેવાથી આપણા ભાવો અવશ્ય ‘શુભ’ બની રહે.... અરિહંત ભગવાન તો પોતાના શુદ્ધાત્મા માં લીન છે. મગ્ન છે તેથી તેમને આ શક્તિઓ (ગુણ) પ્રગટ થયેલ છે અને તેનું ચિંતન કરવાથી આપણી મનોદશા સારી બની શકે છે. અરિહંત થયા એટલે કર્મની ત્રેસઠ પ્રકૃતિ નો નાશ થયો અને અઠારહ (૧૮) દોષો ઉપર વિજય પ્રાપ્ત થયો અને અનંતગુણ પ્રગટ થયા તેમાંથી ગંભીર ગુણોનું કવિશ્રીએ અત્રે વર્ણન કરેલ છે.

૧. જીવત્વ - જીવત્વ સે હી આત્મા, જીતા સદા મરતા નહીં ।
૨. ચિત્તિ - ચિત્તિ શક્તિ સે ચેતન રહે, યહ જડ કમ્પી હોતા નહીં ।
૩. દ્રશિ - ભેદોં રહિત સામાન્ય સત્તા, દેખતા દ્રશિ શક્તિ સે ।
૪. જ્ઞાન - હર વસ્તુ કો સવિશેષ જાને, જ્ઞાન કી અભિવ્યક્તિ સે ।
૫. સુખ - યહ આત્મા સુખ શક્તિ સે, સુખરૂપ રહતા સર્વદા ।
૬. વીર્ય - નિજ દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાય કો, નિજ વીર્ય સે રચતા સદા ।
૭. પ્રભુત્વ - ઇસકા પ્રતાપ ન હોય ખણ્ડિત, અજબ પ્રભુતા જીવ કી ।

८. विभुत्व-सब गुण सभी में व्यापते, यह आत्म-शक्ति सदैव की।
९. सर्वदर्शित्व - सब लोक और अलोक की, सामान्य सत्ता देखता।
१०. सर्वज्ञत्व - हर द्रव्य, गुण, पर्याय को, प्रत्यक्ष युगपत् जानता।
११. स्वच्छत्व - सब ज्ञेय झलकें ज्ञान में, ऐसी रहे नित स्वच्छता।
१२. प्रकाश - नित स्वयं से ही स्वयं को, प्रत्यक्ष कर आस्वादता।
१३. असंकु-विकास - संकोच बिन पर्याय में, परिपूर्ण रीति विकास हो।
१४. अकार्य कारण - पर से न इसमें कार्य हो, पर-कार्य का कारण न हो।
१५. परिणम्य परि - जाने स्व-परं को आत्मा, पर-ज्ञान में भी ज्ञात हो।
१६. त्यागोपादान शून्यत्व - नहीं त्यागता कुछ भी कभी, नहीं अन्य से कुछ प्राप्त हो।
१७. अगुरु-लघुत्व-घटता न बढ़ता आत्मा, इकरूप रहता नित्य रे।
१८. उत्पा.व्य.ध्रु-हर समय उपजे नष्ट हो, फिर भी सदा ध्रुवता धरे।
१९. परिणाम-उत्पाद-व्यय-ध्रुवता सहित, नित परिणमित हो आत्मा।
२०. अमूर्तत्व - स्पर्श, रस, वर्णादि बिन, रहता अरूपी आत्मा।
२१. अकर्तृत्व - रागादि भावों का कभी, यह आत्मा कर्ता नहीं।
२२. अभोक्तृत्व-पर वस्तु का, परभाव का, यह लेश भी भोक्ता नहीं।
२३. निष्क्रियत्व - निष्क्रिय स्वभावी आत्मा, निष्कम्प रहता है सदा।
२४. नियत प्रदेशत्व - निश्चित असंख्य प्रदेश ही, हों आत्मा के सर्वदा।
२५. स्वधर्म व्यापकत्व-चारित्र दर्शन ज्ञान सुख बल आदि में नित व्याप्त है।
२६. सा.अ.सा.अ. - परद्रव्य के सम - असम एवं समासम की शक्ति है।
२७. अनन्त धर्मत्व-निज लक्षणों युत विविध विध, अनन्त धर्मों सहित है।

२८. विरुद्ध धर्मत्व - निज रूप से तन्मय तथा पर से अतन्मयता रहे ।
२९. तत्त्व - यह जीव अपनी शक्ति से, निज-रूप ही रहता अहो ।
३०. अतत्त्व - ऐसी सदा क्षमता रखे, परद्रव्यमय परिणत न हो ।
३१. एकत्त्व - गुण और पर्यायोंमयी, एकत्व नित रहता अहो ।
३२. अनेकत्त्व - लेकिन अनेकों गुण तथा, पर्याय से बहु रूप हो ।
३३. भाव - कोई न कोई भी दशा, अनिवार्य रहती है सदा ।
३४. अभाव-जिस काल जो वरते दशा, तब अन्य नहीं होती कदा ।
३५. भाव-अभाव-जो भी अवस्था वर्तती, उसका अवश्य विनाश हो ।
३६. अभाव-भाव - इस काल जो वरते नहीं, आगे वहीं उत्पन्न हो ।
३७. भाव-भाव-सामान्य और विशेषमय, इक-रूप रहता सर्वदा ।
३८. अभाव-अभाव-पर का सदैव अभाव है एवं अभाव रहे सदा ।
३९. भाव - पर कारकों से रहित नित, निज भावमय परिणति करे ।
४०. क्रिया - बस स्वावलम्बन से सदा निर्मल क्रियाओं को करे ॥
४१. कर्म - निर्मल दशाओं रूप हो, यह आत्मा का कर्म है ।
४२. कर्तृत्व - निर्मल दशाओं को करे, यह आत्मा का धर्म है ॥
४३. करण - साथे स्वयं को स्वयं से, अतएव साधन हैं यही ।
४४. सम्प्रदान - निर्मल दशा उत्पन्न कर, देता स्वयं को स्वयं ही ॥
४५. अपादान - ध्रुव आत्मा में सदा, निर्मल दशा उत्पन्न हो ।
४६. अधिकरण - रत्नत्रयी निज धर्म का, आधार भी यह स्वयं हो ॥
४७. संबंध - नहीं अन्य कोई जीव का, साथी स्वयं का स्वयं है ।
- यह कथन सैंतालीस का, पर शक्ति तो अनंत हैं ।

(७) मेरा सहज जीवन

अहो ! चैतन्य आनन्दमय, सहज जीवन हमारा है।

अनादि अनंत पर निरपेक्ष, ध्रुव जीवन हमारा है ॥ टेक ॥

हमारे में न कुछ पर का, हमारा भी नहीं पर में।

द्रव्य-दृष्टि हुई सच्ची, आज प्रत्यक्ष निहारा है ॥ १ ॥

अनंतों शक्तियाँ उछलें, सहज सुख ज्ञानमय विलसैं।

अहो ! प्रभुता परम पावन, वीर्य का भी न पारा है ॥ २ ॥

नहीं जन्मूँ नहीं मरता, नहीं घटता नहीं बढ़ता।

अगुरुलघु रूप ध्रुव ज्ञायक, सहज जीवन हमारा है ॥ ३ ॥

सहज ऐश्वर्यमय मुक्ति, अनंतों गुण मयी ऋद्धि।

विलसती नित्य ही सिद्धि, सहज जीवन हमारा है ॥ ४ ॥

किसी से कुछ नहीं लेना, किसी को कुछ नहीं देना।

अहो ! निश्चित परमानन्दमय, जीवन हमारा है ॥ ५ ॥

ज्ञानमय लोक है मेरा, ज्ञान ही रूप है मेरा।

परम निर्दोष समता मय, ज्ञान जीवन हमारा है ॥ ६ ॥

मुक्ति में व्यक्त है जैसा, यहाँ अव्यक्त है वैसा।

अबद्धस्पृष्ट अनन्य, नियत जीवन हमारा है ॥ ७ ॥

सदा ही है न होता है, न जिसमें कुछ भी होता है।

अहो ! उत्पाद व्यय निरपेक्ष, ध्रुव जीवन हमारा है ॥ ८ ॥

विनाशी बाह्य जीवन की, आज ममता तजी झूठी।

रहे चाहे अभी जाये, सहज जीवन हमारा है ॥ ९ ॥

नहीं परवाह अब जग की, नहीं है चाह शिवपद की।

अहो ! परिपूर्ण निष्पृह ज्ञानमय, जीवन हमारा है ॥ १० ॥

(૮) વાઈસ પરીષહ

(ચૌપાઈ)

તંત્રી નોંધ : મુનિ ભગવંતો જે બાવીસ પરિષદો ઉપર વિજ્ય પ્રાપ્ત કરે છે તે '૨૨' પરિષદ કયા-કયા છે અને પ્રત્યેક પરિષદમાં કેવો આતાપ હોય છે. જેના ઉપર મુનિરાજ વિજ્ય પ્રાપ્ત કરી લીધો છે જેથી તે પરિષદો સહજ રીતે વેઠી શકે છે. સામાન્ય શ્રાવક ને તો મુનિરાજે ના આ પરિષદ નું ચિંતન કરવા માત્રથી આંખમાં અશ્રુ આવે પરંતુ મુનિભગવંતો આત્મામાં એવા દૃઢ થયા છે કે તે સહજ રીતે આનો સામનો કરે છે એટલે કે વિજ્યને પ્રાપ્ત કરે છે. કેવી રીતે વિજ્ય પ્રાપ્ત કરેલ છે તેનું આ વર્ણન છે.

વિષયારમ્ભ પરિગ્રહ ત્યાગી, જ્ઞાન-ધ્યાન મેં પરિણતિ પાગી ।
વે મુનિવર સબકો સુખદાઈ, પરિષહજય કી કરૂં બઢાઈ ॥

૧. ક્રુધા પરીષહ

ભૂંચ લગે આહાર ન પાય, અનાહારી ચિદ્રૂપ લચ્ચાય ।
જ્ઞાનામૃત ભોજી મુનિરાય, સહેં પરીષહ શિવસુખદાય ॥

૨. તૃષા પરીષહ

તૃષા સતાવે કોપે પિત્ત, નહીં દીનતા લાવેં ચિત્ત ।
ભેદજ્ઞાન કરતે મુનિરાય, સમતા રસ સે તૃપ્ત રહાય ॥

૩. શીત પરીષહ

અસ્પર્શી જ્ઞાયક ભગવાન, ધ્યાવેં સાધુ પરમ સુખચાન ।
શીત પરીષહ સે નહીં ડરેં, નિરાવરણ નિર્ભય નિત રહેં ॥

૪. ઉષ્ણ પરીષહ

રહતે આત્મ ગુફા કે માઈં, મોહ તાપ જિનકે ઝર નાઈં ।
સહજ શાન્ત સમતા કે ધની, ઉષ્ણ પરીષહ જીતેં મુની ॥

५. डंसमशक परीषह

डंसमशक जब तन में लगें, ज्ञानरूप में मुनिवर पगें ।
वहे ज्ञानधारा उर माँहि, परीषह में उपयोग सु नाहिं ॥

६. नग्न परीषह

निर्विकार शोभे परिणाम, यथाजात तनरूप ललाम ।
ध्यावें अपने को अशरीरं, नग्न परीषह जीतें वीर ॥

७. अरति परीषह

पापोदय का कार्य विचार, वर्ते सहजहि जाननहार ।
अरति तजें संयम दृढ़ रहें, वे मुनि कर्म कालिमा दहें ॥

८. स्त्री परीषह

स्वानुभूति रमणी में तृप्त, करे न नारी चित संतप्त ।
ब्रह्मचर्य से चिगें न लेश, परमधीर मुनिवर जगतेश ॥

९. चर्या परीषह

अनिघत वासी करें विहार, ईर्या समिति सहित अविहार ।
चर्या परीषह सों नहिं डरे, मुक्ति मार्ग जग में विस्तरें ॥

१०. आसन परीषह

अंतर समता से नहिं चिगें, बाहर आसन से नहिं डिगें ।
धनि मर्यादा पालन-हार, धर्मतीर्थ विस्तारन-हार ॥

११. शयन परीषह

भूमि काष्ठ पाषाण पै सोवें, सावधान नहिं गाफिल होवें ।
निद्रा अल्प न करवट फेरें, अन्तर्मुख हो निजपद हें ॥

१२. आक्रोश परीषह

सुन दुर्वचन क्षमा उर लावें, ज्ञानी मुनि आक्रोश न आवें ।
धन्य-धन्य सबके उपकारी, वन्दनीय चैतन्य-विहारी ॥

१३. बन्ध-बन्धन परीषह

पापोदय में कोई मारे, बांधे अग्नि में परजारे ।
तहाँ तपोधन क्षोभ न करते, ध्यान विपाकविचय वे करते ॥

१४. याचना परीषह

निज में ही संतुष्ट यतीश्वर, पर की चाह न करते गुरुवर ।
नहीं औषधि भी वे याचें, परम विरक्त शान्त रस राचें ॥

१५. अलाभ परीषह

पर से लाभ न हानि मानें, सहज पूर्ण प्रभुता पहिचानें ।
पर-अलाभ प्रति सहज उपेक्षा, भावें वे द्वादश अनुप्रेक्षा ॥

१६. रोग परीषह

रोगादिक देहाश्रित जानें, कायर होकर दुःख नहिं मानें ।
तप से कर्म निर्जरित करते, क्लेश जगत के भी वे हरते ॥

१७. तृणस्पर्श परीषह

काँटे आदि पैर में लगते, उड़कर, आँखों में भी चुभते ।
फिर भी पर-सहाय नहीं चाहें, सहज ज्ञानसिन्धु अर्वागाहें ॥

१८. मल परीषह

आजीवन स्नान न करते, मलिन देह को भिन्न सु लखते ।
निर्मल आत्म सदा निहारें, निर्मल सहज परिणति धारें ॥

१९. सत्कार-पुरस्कार परीषह

नहीं सत्कार चाहें मुनि-ज्ञानी, निजपर रीति भिन्न पहिचानी ।
तिरस्कार नहीं करें किसी का, प्रभुतारूप लखें सबही का ॥

२०. प्रज्ञा परीषह

ज्ञान विशिष्ट उग्र तप धारें, वादी देख हार स्वीकारें ।
महाविनय मुनि तदपि सु धारें, निजरत्नत्रय निधि विस्तारें ॥

२१. अज्ञान परीषह

जब क्षयोपशम मंद जु होवे, शक्तिज्ञान विशेष न होवे ।
भेदज्ञान से सुतप बढ़ावें, सहज पूर्ण शुद्धात्म ध्यावें ॥

२२. अदर्शन परीषह

जो ऋद्धि अतिशय नहीं होवें, तो भी निजश्रद्धा नहीं खोवें ।
तत्त्व विचार सहज ही करते, शुद्ध स्वरूप चित्त में धरते ॥
ऐसे मुनिवर को शिर नावे, साक्षात् दर्शन कब पावें ।
यही भाव मन माँहीं आवें, धनि निर्ग्रन्थ दशा प्रगटावें ॥
विषयों की अब नहीं कामना, शाश्वत पद की करूँ साधना ।
निजानन्द में तृप्त रहूँ मैं, अक्षय प्रभुता प्रगट करूँ मैं ॥

(९) अपूर्व अवसर

- आवे कब अपूर्व अवसर जब, बाह्यन्तर होऊं निर्ग्रन्थ ।
सब सम्बन्धों के बन्धन तज, विचरूँ महत् पुरुष के पंथ ॥१॥
- सर्व-भाव से उदासीन हो, भोजन भी संयम के हेतु ।
किंचित् ममता नहीं देह से, कार्य सभी हों मुक्ती सेतु ॥२॥
- प्रगट ज्ञान मिथ्यात्व रहित से, दीखे आत्म काय से भिन्न ।
चरितमोह भी दूर भगाऊँ, निज-स्वभाव का ध्यान अछिन्न ॥३॥
- जबतक देह रहे तबतक भी, रहूँ त्रिधा मैं निज में लीन ।
घोर परीषह उपसर्गों से, ध्यान न होवे मेरा क्षीण ॥४॥
- संयम हेतु योग प्रवर्तन, लक्ष्य स्वरूप जिनाज्ञाधीन ।
क्षण-क्षण चिन्तन घटता जावे, होऊँ अन्त ज्ञान में लीन ॥५॥
- राग-द्वेष ना हो विषयों में, अप्रमत्त्व अक्षोभ सदैव ।
द्रव्य-क्षेत्र अरु काल-भाव से, विचरण हो निरपेक्षित एव ॥६॥
- क्रोध प्रति मैं क्षमा संभारूँ, मान तजूँ मार्दव भाऊँ ।
माया को आर्जव से जीतूँ, वृत्ति लोभ नहीं अपनाऊँ ॥७॥
- उपसर्गों में क्रोध न तिलभर, चक्री वन्दे मान नहीं ।
देह जाय किञ्चित् नहीं माया, सिद्धि का लोभ निदान नहीं ॥८॥
- नम्र वेष अरु केशलोच, स्नान दन्त धोवन का त्याग ।
नहीं रुचि श्रृङ्गार प्रति, निज संयम से होवे अनुराग ॥९॥
- शत्रु-मित्र देखूँ न किसी को, मानामान में समता हो ।
जीवन-मरण दोऊ सम देखूँ, भव-शिव में न विषमता हो ॥१०॥
- एकाकी जंगल मरघट में, हो अडोल निज-ध्यान धरूँ ।
सिंह व्याघ्र यदि तन को खायें, उनमें मैत्रीभाव धरूँ ॥११॥

घोर तपश्चर्या करते, अहार अभाव में खेद नहीं ।
सरस अन्न में हर्ष न रजकण, स्वर्ग ऋद्धि में भेद नहीं ॥१२॥

चारित मोह पराजित होवे, आवे जहाँ अपूर्वकरण ।
अनन्य चिन्तन शुद्ध भाव का, क्षपक-श्रेणि पर आरोहण ॥१३॥

मोह स्वयंभूरमण पार कर, क्षीण-मोह गुणस्थान वरूँ ।
ध्यान शुक्ल एकत्व धार कर, केवलज्ञान प्रकाश करूँ ॥१४॥

भव के बीज घातिया विनशें, होऊँ मैं कृत्यकृत्य तभी ।
दर्श ज्ञान सुख ब ल अनन्तमय, विकसित हों निजभाव सभी ॥१५॥

चार अघाती कर्म जहाँ पर, जली जेबरी भाँति रहे ।
आयु पूर्ण हो मुक्त दशा फिर, देह मात्र भी नहीं रहे ॥१६॥

मन-वच-काया कर्मवर्गणा, के छूटें सब ही सम्बन्ध ।
सूक्ष्म अयोगी गुणस्थान हो, सुकदायक अरु पूर्ण अबन्ध ॥१७॥

परमाणु मात्र स्पर्श नहीं हो, निष्कलंक अरु अचल स्वरूप ।
चैतन्य मूर्ति शुद्ध निरंजन, अगुरुलघु बस निजपद रूप ॥१८॥

पूर्व प्रयोगादिक कारण वश, ऊर्ध्व गमन सिद्धालय तिष्ठ ।
सादि अनन्य समाधि सुख में, दर्शन ज्ञान चरित्र अनन्त ॥१९॥

जो पद श्री सर्वज्ञ ज्ञान में, कह न सके पर श्री भगवान ।
वह स्वरूप फिर अन्य कहे को, अनुभवगोचर है वह ज्ञान ॥२०॥

मात्र मनोरथ रूप ध्यान यह, है सामर्थ्य हीनता आज ।
रायचन्द्र तो भी निश्चय मन, शीघ्र लहूँगा निजपद राज ॥२१॥

सहज भावना से प्रेरित हो, हुआ स्वयं ही यह अनुवाद ।
शब्द अर्थ ही चूक कहीं हो, सुधी सुधार हरो अवसाद ॥२२॥

(२०) श्री तीर्थ वंदना

(चौपाई)

तीर्थ-वन्दना मंगलकारी, तीर्थ-वन्दना आनन्दकारी ॥टेक॥

महाभाग्य से हो जिनदर्शन, महाभाग्य से चरण-स्पर्शन ।
भाव-विशुद्धि हो सुखकारी, तीर्थ-वन्दना मंगलकारी ॥ १ ॥

प्रभु की शांतिछवि को निरखें, परमतत्त्व को अब हम परखें ।
शाश्वत ज्ञायक प्रभु अविकारी, तीर्थ-वन्दना मंगलकारी ॥ २ ॥

आत्म साधना की यह भूमि, धर्माराधन की यह भूमि ।
भायें तत्त्व-भावना प्यारी, तीर्थ-वन्दना मंगलकारी ॥ ३ ॥

यहाँ संतों की याद सु-आये, मुक्तिमार्ग में मन ललचाये ।
छूटें जग प्रपंच दुखकारी, तीर्थ-वन्दना मंगलकारी ॥ ४ ॥

अहो ! जिनेश्वर क्या कहते हैं, सदा सहज निज में रहते हैं ।
हम भी होवें शिवमगचारी, तीर्थ-वन्दना मंगलकारी ॥ ५ ॥

हो सम्यक् श्रद्धान हमारा, हो निर्मल सद्ज्ञान हमारा ।
होवें सम्यक् चारित्रधारी, तीर्थ-वन्दना मंगलकारी ॥ ६ ॥

नहीं कामना भोगों की हो, नहीं याचना वैभव की हो ।
प्रभु सम प्रभुता होय हमारी, तीर्थ-वन्दना मंगलकारी ॥ ७ ॥

भक्ति भाव से प्रभु गुण गावें, प्रभु को हृदय माँहिं बसावें ।
सफल वंदना होय हमारी, तीर्थ-वन्दना मंगलकारी ॥ ८ ॥

(११) भजन

धन्य मुनिराज हमारे हैं, हमें प्राणों से प्यारे हैं।

धन्य मुनिराज की समता, धन्य मुनिराज की थिरता ।
धन्य मुनिराज की प्रभुता, धन्य मुनिराज की शुचिता ॥ टेक ॥

धन्य मुनिराज का चिंतन, धन्य मुनिराज का मंथन ।
धन्य मुनिराज का जीवन, धन्य मुनिराज का अध्ययन ॥ टेक ॥

धन्य मुनिराज का दर्शन, धन्य मुनिराज का प्रवचन ।
धन्य मुनिराज का अर्चन, धन्य मुनिराज का भोजन ॥ टेक ॥

धन्य मुनिराज का श्रद्धान, धन्य मुनिराज का ध्यान ।
धन्य मुनिराज का वैभव, धन्य मुनिराज का अनुभव ॥ टेक ॥

धन्य मुनिराज की बातें, धन्य मुनिराज की रातें ।
धन्य मुनिराज की निद्रा, धन्य मुनिराज की मुद्रा ॥ टेक ॥

धन्य मुनिराज की भक्ति, धन्य संसार से मुक्ति ।
धन्य मुनिराज का वैभव, धन्य मुनिराज का गौरव ॥ टेक ॥

धन्य मुनिराज के आहार, धन्य मुनिराज का विहार ।
धन्य मुनिराज के संगम, धन्य मुनिराज का उद्यम ॥ टेक ॥

धन्य मुनिराज का संदेश, धन्य मुनिराज का उपदेश ।
धन्य मुनिराज की दृष्टि, धन्य समता की अभिव्यक्ति ।

धन्य मुनिवर परम पावन करू शतवार निज वंदन ॥ टेक ॥

(१२) भजन

अज्ञात

मोक्ष के प्रेमी हमने कर्मों से लड़ते देखे ।
मखमल पर सोने वाले भूमि पर पड़ते देखे ॥
सरसों के दाने जिनके बिस्तर पर चभुते देखे ।
काया की सुध नहीं गीदड़ तन भखते देखे ॥

मोक्ष.....

अर्जुन व भीम जिनके बल का न पार था,
आतम उन्नति के कारण अग्नि प र जलते देखे ।

मोक्ष.....

पारस नाथ स्वामी तद भव मोक्ष गामी,
कर्मों ने नहीं छोड़ा पत्थर तक पड़ते देखे ॥

मोक्ष.....

सेठ सुदर्शन प्यारा रानी ने फंदा डाला,
शील को नहीं छोड़ा शूली पर चढ़ते देखे ॥

मोक्ष.....

बुद्धों का जोर था जब, अकलंक देव देखे,
धर्म को नहीं छोड़ा, मस्तक तक कटते देखे ॥

मोक्ष.....

भोगो को त्याग प्राणी, जीवन ये जाए बीता,
तृष्णा न होगी पूरी अर्थी पर चढ़ते देखे,
संसारी प्राणी हमने विषयों में फसते देखे ॥

(१३) भजन

जिन शासन बड़ा निराला, मानो अमृत का प्याला ॥टेक॥

सभी द्रव्य है भिन्न-भिन्न, निर्भार हमें कर डाला रे ॥

मोह उदय से जग के प्राणी, चतुर गति भरमाये ।

कर्मोदय से भिन्न आत्मा, कुन्दकुन्द फरमाये ॥

मुनिराजों ने खोल दिया, मानो मुक्ति का ताला रे ॥टेक॥

वीतरागी हैं देव हमारे, उनसे हम क्या मांगे ।

रत्नत्रय वैभव के आगे स्वर्ग धूल सम लागे ॥

सारी दुनिया में नहीं देखा, तुमसा देने वाला रे ॥टेक॥

पंचम काल लगा भारी अध्यात्म की नदियां सुख गईं ।

प्राणों की कीमत देने पर जिनवाणी लिपिबद्ध हुई ॥

मुनिराजों ने तीर्थकर का, विरह भुला ही डाला रे ।

आओ हम उन ऋषि मुनियों का, ऋण ये आज चुकायें ॥

तत्त्व ज्ञान का अमृत पीकर, अपनी प्यास बुझायें ।

काल अनंत हमें फिर कोई दुखी न करने वाला रे ॥

(૧૪) ધ્યાન સૂત્ર

તંત્રી નોંધ : પૂ. આચાર્ય માધનંદિ કૃત, આ ધ્યાન સૂત્ર કુંભોજ-બાહુબલીમાં પૂ. આર્યિકારત્ન-માતાજી થકી તૈયાર કરવામાં આવેલ છે. આવા સો (૧૦૦) સૂત્રો છે તેમાંથી કેટલાંક નિત્ય ઉપયોગી અત્રે આપવામાં આવેલ છે.

૧. રાગ-દ્વેષ-મોહ રહિતોઽહમ્ ।
मैं राग, द्वेष, मोह रहित हूँ ।
૨. ક્રોધ-માન-માયા-લોભ રહિતોઽહમ્ ।
मैं क्रोध, मान, माया, लोभ रहित हूँ ।
૩. પંચેન્દ્રિય વિષય વ્યાપાર શૂન્યોઽહમ્ ।
मैं पंचेन्द्रिय विषय सम्बन्धी व्यापार से रहित हूँ ।
૪. મનોવચકાય-ક્રિયા રહિતોઽહમ્ ।
मैं मन, वचन, काय की क्रिया से रहित हूँ ।
૫. દ્રવ્યકર્મ ભાવકર્મ નોકર્મ રહિતોઽહમ્ ।
मैं द्रव्यकर्म (ज्ञानावरणादि),
भावकर्म (रागद्वेषादि),
नोकर्म (शरीरादि) से रहित हूँ ।
૬. રહ્યાતિ-પૂજા-લાભાદિ વિભાવ ભાવ રહિતોઽહમ્ ।
मैं कीर्ति, पूजा, लाभ आदि विभावों से रहित हूँ ।
૭. દૃષ્ટશ્રુતાનુભૂત - ભોગાકાંક્ષા રહિતોઽહમ્ ।
मैं देखे हुए, सुने हुए, अनुभव किये हुए
भोगो की आकांक्षा से रहित हूँ ।
૮. નિજનિરંજન સ્વરૂપોઽહમ્ ।
मैं अपने निरंजन स्वरूप वाला हूँ ।

९. अभेद रत्नत्रय रूपोऽहम् ।
मैं अभेद रत्नत्रय रूप हूँ ।
१०. निर्विकल्प समाधि संजातोऽहम् ।
मैं निर्विकल्प समाधि वाला हूँ ।
११. वीतराग सहजानन्द स्वरूपोऽहम् ।
मैं वीतराग सहज आनंद स्वरूप हूँ ।
१२. अत्यानन्द स्वरूपोऽहम् ।
मैं अति आनन्द रूप हूँ ।
१३. ज्ञायकैक स्वभावोऽहम् ।
मैं एक ज्ञायक स्वभाव वाला हूँ ।
१४. चिन्मात्रमूर्ति स्वरूपोऽहम् ।
मैं चिन्मात्र मूर्ति स्वरूप हूँ ।
१५. चैतन्यरत्नाकर स्वरूपोऽहम् ।
चैतन्य रुपी समुद्र मेरा स्वरूप है ।
१६. ज्ञानपुंज स्वरूपोऽहम् ।
मैं ज्ञान, पुंज स्वरूप हूँ ।
१७. ज्ञानज्योति स्वरूपोऽहम् ।
मैं ज्ञानज्योति स्वरूप हूँ ।
१८. शुद्धचिन्मात्र स्वरूपोऽहम् ।
मैं शुद्ध चिन्मात्र स्वरूप हूँ ।
१९. अनन्त ज्ञान स्वरूपोऽहम् ।
मैं अनन्त ज्ञान स्वरूप हूँ ।

२०. अननन्तदर्शन स्वरूपोऽहम् ।
मैं अनन्त दर्शन स्वरूप हूँ ।
२१. अनन्तवीर्य स्वरूपोऽहम् ।
मैं अनन्त वीर्य स्वरूप हूँ ।
२२. अनन्तसुख स्वरूपोऽहम् ।
मैं अनन्त सुख स्वरूप हूँ ।
२३. सहजानन्द स्वरूपोऽहम् ।
मैं स्वाभाविक आनन्द रूप हूँ ।
२४. परमानन्द स्वरूपोऽहम् ।
मैं परम आनन्द स्वरूप हूँ ।
२५. चिदानन्द स्वरूपोऽहम् ।
मैं चिदानन्द स्वरूप हूँ ।
२६. निजानन्द स्वरूपोऽहम् ।
मैं निजानन्द स्वरूप हूँ ।
२७. नित्यानन्द स्वरूपोऽहम् ।
मैं नित्य आनन्द स्वरूप हूँ ।
२८. शुद्धात्म स्वरूपोऽहम् ।
मैं शुद्धात्म (शुद्ध आत्म) रूप हूँ ।
२९. परममंगल स्वरूपोऽहम् ।
मैं परम मंगल स्वरूप हूँ ।
३०. परमोत्तम स्वरूपोऽहम् ।
मैं परम उत्तम स्वरूप हूँ ।

३१. शुद्धोपयोग स्वरूपोऽहम् ।
मैं शुद्ध उपयोग स्वरूप हूँ ।
३२. परमस्वाध्याय स्वरूपोऽहम् ।
मैं परम स्वाध्याय (आत्मावलोकन)
स्वरूप हूँ ।
३३. केवलज्ञान स्वरूपोऽहम् ।
मैं केवलज्ञान स्वरूप हूँ ।
३४. अनन्तवीर्य स्वरूपोऽहम् ।
मैं अनन्त वीर्य स्वरूप हूँ ।
३५. निरंजन स्वरूपोऽहम् ।
मैं निरंजन स्वरूप हूँ ।
३६. नित्योऽहम् ।
मैं नित्य हूँ ।
३७. अक्षय स्वरूपोऽहम् ।
मैं अक्षय स्वरूप हूँ ।
३८. शाश्वतोऽहम् ।
मैं शाश्वत हूँ ।
३९. शुद्ध स्वरूपोऽहम् ।
मैं शुद्ध स्वरूप हूँ ।
४०. सिद्ध स्वरूपोऽहम् ।
मैं सिद्ध स्वरूप हूँ ।
४१. सोऽहम्, शुद्धोऽहम्
जैसे सिद्ध हूँ, वैसा मैं हूँ ।
मैं शुद्ध हूँ ।

(१५) श्री पार्श्वनाथ स्तुति

तुमसे लागी लगन, ले लो अपनी शरण, पारस प्यारा ।
मेटो मेटो जी संकट हमारा ॥
निश-दिन तुमको जपूँ, पर से नेहा तजूँ, जीवन सारा ।
तेरे चरणों में बीते हमारा ॥
अश्वसेन के राज दुलारे, वामादेवी के सुत प्राण प्यारे ।
सबसे नेहा तोड़ा, जग से मुँह को मोड़ा संयम धारा ॥
मेटो मेटो जी संकट हमारा ॥
इन्द्र और धरणेन्द्र भी आये, देवी पद्मावती मंगल गाये ।
आशा पूरो सदा, दुःख नहि पावे कदा, सेवक के तारा ॥
मेटो मेटो जी संकट हमारा ॥
जग के दुख की तो परवाह नहीं है, स्वर्गसुख की भी चाह नहीं है ।
मेटो जामन-मरण, होवे ऐसा यतन, पारस प्यारा ॥
मेटो मेटो जी संकट हमारा ॥
लाखो बार तुम्हें शीश नवाऊँ, जग के नाथ तुम्हे कैसे पाऊँ ।
मैं तो व्याकुल भया, दर्शन बिन ये जिया, लागे खारा ॥
मेटो मेटो जी संकट हमारा ॥

(१६) जिनवाणी भक्ति

जिनवाणी अमृत रसाल, रसिया आवो जी सुणवा ॥
छह द्रव्यों का ज्ञान करावे, नव तत्त्वों का रहस्य ब तावे
आतम तत्त्व महान रसिया आवोजी सुणवा ॥
विषय कषाय का नाश करावे, निज आतम से प्रीति बढ़ावे
मिथ्यात्व का होवे नाश रसिया आवीजी सुणवा ॥
अनेकान्तमय धर्म बतावे, स्याद्वाद शैली अपनावे
भवसागर से होवे पार, रसिया आवोजी सुणवा ॥
जो जिनवाणी सुन हरषाए, निश्चय ही वह भव्य कहाये
स्वाध्याय तप है महान, रसिया आवोजी सुणवा ॥

(१७) लघु प्रतिक्रमण

हे भगवान, हे जिनेन्द्र देव, हे अरिहंत प्रभु,

मैं अपने पापों से मुक्त होने के लिए प्रतिक्रमण करता/करती हूँ। हे भगवान, मैं सर्व अवगुणों से सम्पन्न हूँ। मैंने मन, वचन, काया की दुष्टता से न जाने कितने अपराध किये हैं। हे भगवान, आप तो केवलज्ञानी हैं, मेरे सब पापों को आप जानते हैं, आप से कुछ भी नहीं छिपा है। मैं सभी जीवों से क्षमा चाहता हूँ। सभी जीव मुझे क्षमा प्रदान करें। मेरी किसी के साथ शत्रुता नहीं है, यदि मैंने राग, द्वेष आदि परिणामों से पाप किया हो, कर्कश वचन कहे हो, यदि मैंने उठने, बैठने, खाँसने, छींकने, बोलने आदि से जीवों का घात किया हो, यदि मैंने त्रसकायिका या स्थावर जीवों कि हिंसा की हो, परस्त्री या पुरुष को बुरी निगाहों से देखा हो। अपना व्रत-नियमों में दोष लगाया हो, अष्टमूलगुणों के पालन में व सप्तव्यसन त्याग में दोष लगाया हो, सच्चे देव, शास्त्र गुरु व मुनि, आर्यिका, श्रावक व श्राविका कि निंदा व आलोचना की हो तो, हे भगवान, मेरे ये सारे कर्म आपके प्रत्यक्ष/परोक्ष में मिथ्या होवे..... (३ बार) मैं पश्चाताप करता हूँ..... (३ बार) हे भगवान, मेरे सारे कर्मों का क्षय हो, मुझे रत्नत्रय की प्राप्ति हो, मेरा समाधी मरण हो एवं अन्तिम समय तक सच्चे देव, शास्त्र, गुरु की भक्ति में मन लगा रहे ऐसी मेरी भावना है।

વિભાગ - ૨

આત્મસિદ્ધિ (શાસ્ત્ર) કાવ્ય

રચયિતા

શ્રીમદ્ રાજચંદ્રજી

પ્રયાસ કરવામાં આવે તો બધું જ સમજાય....
વારંવાર - નિત્ય વાંચનમાં લેશો તો અવશ્ય સમજાશે

આત્મસિદ્ધિ શાસ્ત્ર

તંત્રી નોંધ : શ્રીમદ્જી ની અમરકૃતિ શ્રી “આત્મસિદ્ધિ” જેમાં કુલ ‘૧૪૨’ ગાથાઓ છે. દ્રવ્યાનુયોગનો સાર ૧૪૨ ગાથાઓમાં શ્રીમદ્જી એ ભરી દીધો છે. અજ્ઞાની શિષ્ય નું રૂપક લઈ શ્રીમદ્જીએ પ્રથમ ગુણસ્થાને રહેલ મિથ્યાત્વવાળા અજ્ઞાની જીવથી થડ કરી અંતિમ ગુણસ્થાન સુધી મોક્ષ માર્ગની વાત સરળ રીતે સમજાવી દીધી છે ! પાણ કોણે ? જેને બધા પૂર્વાગ્રહો, ગુરૂ, પંથ, સંપ્રદાય, પક્ષ ના વાદથી દૂર રહેવું છે તેને.

શ્રીમદ્જી જન્મથી વૈષ્ણવ હતાં અને જે ષટ્દર્શન કહેવાય છે તેના જ્ઞાતા હતાં. ૩૫ વર્ષનું આયુ ભોગવી આ ફાની દુનિયામાંથી વિદાય થયા પરંતુ ૩૫ વર્ષમાં અદ્ભૂત-મહાન કાર્ય કરી ગયા છે. તેમના પ્રતાપે ઘણા બધા **જૈનેતર** લોકો **જૈનદર્શનમાં** શ્રદ્ધા ધરાવતા થયા અને **જૈનધર્મ** પાળવા લાગ્યા.

‘શ્રી આત્મસિદ્ધિ’ ની આ ૧૪૨ ગાથાઓ એક જ બેઠકે (સમયે) નડિયાદ ખાતે વિ.સંવત ૧૯૫૨ માં આસો વદ એકમના ગુરૂવાર ના શુભ દિને થઈ. તે સમયે શ્રીમદ્જીની ઉંમર ‘ઓગાગત્રીસ વર્ષની હતી.

શ્રીમદ્જી નડિયાદ-ખંભાત-કાવિઠા-આગુંદ જેવા મધ્ય ગુજરાત ઝોનના વિસ્તારના જંગલોમાં વિહાર કરતા રહેતા હતાં. તે સમયે મુમુક્ષુભાઈ શ્રી.અંબાલાલ (જેઓ પટેલ જ્ઞાતિના હતાં) તેમની

સેવામાં રહેતા હતાં. શ્રીમદ્જી સંધ્યાકાળના સાંજના સમયે બહાર ફરીને (વિચરાણ કરીને) (નડિયાદમાં હતાં તે સમયે) આવ્યા અને અંબાલાલભાઈ પાસે જ્ઞાનસ મંગાવ્યું (તે સમયે વિજળી ન હોતી) અને તેઓશ્રી (શ્રીમદ્જી) લખવા બેઠા. શ્રી.અંબાલાલભાઈ વિનયભક્તિ સહિત વિનમ્ર ભાવે પોતાના હાથમાં જ્ઞાનસ પકડીને સ્થિર ઊભા રહી ગયા અને શ્રીમદ્જીની કલમ એકધારાએ ચાલી અને એક જ બેઠકે, માત્ર દોઢથી બે કલાકમાં પદ્દર્શનના સારરૂપ રત્ન સમાન ‘શ્રી આત્મસિદ્ધિ શાસ્ત્ર’ ના ૧૪૨ ગાથાઓનું અવતરાણ થયું. જે જગતના જીવો માટે અનહદ કલ્યાણકારી છે અને સાચા મુમુક્ષો ને માટે તે ભવતારવાનું કામ કરવાવાળી છે. શ્રીમદ્જી ના નામે ચાલતા ઘણા આશ્રમોમાં આનો નિત્ય પાઠ કરવામાં આવે છે. અન્ય ઘણું સાહિત્ય પણ તેમના થકી નિર્માણ પામેલ છે. તેઓ ‘શતાવધાની’ હતાં અને તેમને ‘જાતિસ્મરણ’ પણ થયેલ હતું.... ભરયુવાન વયે વિદ્યા લેતા સુધીમાં ઘણું-ઘણું કામ ધર્મક્ષેત્રે કરી ગયા. ઈસર ના પહાડોમાં પણ તેમનું વિચરાણ રહેતું હતું. બહું ઉત્કર્ષ ભાવ સાથે ‘લોકાધાર’ ના માધ્યમથી પાઠકનું ભલું થાય તેવા શુભભાવથી પ્રયત્નો કરી ‘સંપાદક બોર્ડ’ કાર્ય કરે છે. ત્યારે એટલી જ વિનંતી કે આ કે આના અગાઉ કેટલાક ઉપયોગી ‘બુકલેટ’ (પુસ્તિકા, પુસ્તક નહિ) પણ પ્રકાશિત થયેલ છે. તેને પસ્તિમાં ના કાઢતા તમોને રૂચિ ના હોય તો રૂચિવંત જીવને આપશો તો પેલા ‘ગોવાળ’ (કુંદકુંદ નો જીવ) ની જેમ તમારું પણ કાળક્રમે અત્યંત-અત્યંત ભલું થશે અને થાય તેવી પ્રભુ પ્રાર્થના સાથે વીરમીએ છીએ....

શ્રીમદ્જીએ સમાધાનમાં ‘આત્મા’ છે તેમ પૂરવાર કરેલ છે

આત્મસિદ્ધિ

જે સ્વરૂપ સમજ્યા વિના, પામ્યો દુઃખ અનંત;
સમજવું તે પદ નમું, શ્રી સદ્ગુરૂ ભગવંત. ॥૧॥

વર્તમાન આ કાળમાં, મોક્ષમાર્ગ બહુ લોપ;
વિચારવા આત્માર્થને, ભાખ્યો અત્ર અગોપ્ય. ॥૨॥

કોઈ ક્રિયાજડ થઈ રહ્યા, શુષ્કજ્ઞાનમાં કોઈ;
માને મારગ મોક્ષનો, કડ્ડા ઊપજે જ્વેઈ. ॥૩॥

બાહ્ય ક્રિયામાં રાયતા, અંતર ભેદ ન કાંઈ;
જ્ઞાનમાર્ગ નિષેધતા, તેહ ક્રિયાજડ આંઈ. ॥૪॥

બંધ મોક્ષ છે કલ્પના, ભાખે વાણી માંડી;
વર્તે મોહાવેશમાં, શુષ્કજ્ઞાની તે આંડી. ॥૫॥

વૈરાગ્યાદિ સફળ તો, જો સહ આત્મજ્ઞાન;
તેમ જ આત્મજ્ઞાનની, પ્રાપ્તિઆં નિદાન. ॥૬॥

ત્યાગ વિરાગ ન ચિત્તમાં, થાય ન તેને જ્ઞાન;
અટકે ત્યાગ વિરાગમાં, તો ભૂલે નિજભાન. ॥૭॥

જ્યાં જ્યાં જે જે યોગ્ય છે, તહાં સમજવું તેહ;
ત્યાં ત્યાં તે તે આચરે, આત્માર્થી જન ઓહ. ॥૮॥

સેવે સદ્ગુરૂ ચરાણને, ત્યાગી દઈ નિજપક્ષ;
પામે તે પરમાર્થને, નિજપદનો લે લક્ષ. ॥૯॥

આત્મજ્ઞાન સમદર્શિતા, વિચરે ઉદયપ્રયોગ;
અપૂર્વ વાણી પરમશ્રુત, સદ્ગુરૂ લક્ષણ યોગ્ય. ॥૧૦॥

પ્રત્યક્ષ સદ્ગુરૂ સમ નહીં, પરોક્ષ જિન ઉપકાર;
એવો લક્ષ થયા વિના, ઊગે ન આત્મવિચાર. ॥૧૧॥

સદ્ગુરૂના ઉપદેશ વાગુ, સમજાય ન જિનરૂપ;
સમજ્યા વાગુ ઉપકાર શો? સમજ્યે જિનસ્વરૂપ. ॥૧૨॥

આત્માદિ અસ્તિત્વનાં, જેહ નિરૂપક શાસ્ત્ર;
પ્રત્યક્ષ સદ્ગુરૂ યોગ નહિ, ત્યાં આધાર સુપાત્ર. ॥૧૩॥

અથવા સદ્ગુરૂએ કહ્યાં, જે અવગાહન કાજ;
તે તે નિત્ય વિચારવાં, કરી મતાંતર ત્યાજ. ॥૧૪॥

રોકે જીવ સ્વચ્છંદ તો, પામે અવશ્ય મોક્ષ;
પામ્યા એમ અનંત છે, લખ્યું જિન નિર્દોષ. ॥૧૫॥

પ્રત્યક્ષ સદ્ગુરૂ યોગથી, સ્વચ્છંદ તે રોકાય;
અન્ય ઉપાય ક્યા થકી, પ્રાપ્તે બમાગો થાય. ॥૧૬॥

સ્વચ્છંદ, મત આગ્રહ તજી, વર્તે સદ્ગુરૂલક્ષ;
સમકિત તેને ભાખિયું, કારાગ ગાગી પ્રત્યક્ષ. ॥૧૭॥

માનાદિક શત્રુ મહા, નિજ છંદે ન મરાય;
જાતાં સદ્ગુરૂ શરાગમાં, અલ્પ પ્રયાસે જાય. ॥૧૮॥

જે સદ્ગુરૂ ઉપદેશથી, પામ્યો કેવળજ્ઞાન;
ગુરૂ રહ્યા છત્રસ્થ પાગ, વિનય કરે ભગવાન. ॥૧૯॥

એવો માર્ગ વિનય તાગો, ભાખ્યો શ્રી વીતરાગ;
મૂળ હેતુ એ માર્ગનો, સમજે કોઈ સુભાગ્ય. ॥૨૦॥

અસદ્ગુરૂ એ વિનયનો, લાભ લહે જો કાંઈ;
મહામોહનીય કર્મથી, બૂડે ભવજળ માંહી. ॥૨૧॥

હોય મુમુક્ષુ જીવ તે, સમજે એહ વિચાર;
હોય મતાર્થી જીવ તે, અવળો લે નિર્ધાર. ॥૨૨॥

હોય મતાર્થી તેહને, થાય ન આતમલક્ષ;
તેહ મતાર્થી લક્ષાગો, અહીં કહ્યાં નિર્પક્ષ. ॥૨૩॥

મતાર્થિ લક્ષણ

બાહ્યત્યાગ પાણ જ્ઞાન નહિ, તે માને ગુરૂ સત્ય;
અથવા નિજકુળધર્મના, તે ગુરૂમાં જ મમત્વ. ॥૨૪॥

જે જિનદેહ પ્રમાણ ને, સમવસરાગાદિ સિદ્ધિ;
વાર્ણન સમજે જિનનું, રોકી રહે નિજ બુદ્ધિ. ॥૨૫॥

પ્રત્યક્ષ સદ્ગુરૂયોગમાં, વર્તે દષ્ટિ વિમુખ;
અસદ્ગુરૂને દઢ કરે, નિજ માનાર્થે મુખ્ય. ॥૨૬॥

દેવાદી ગતિ ભંગમાં, જે સમજે શ્રુતજ્ઞાન;
માને નિજ મત વેપનો, આગ્રહ મુક્તિનિદાન. ॥૨૭॥

લહું સ્વરૂપ ન વૃત્તિનું, ગ્રહું વ્રત અભિમાન;
ગ્રહે નહીં પરમાર્થને, લેવા લોકિક માન. ॥૨૮॥

અથવા નિશ્ચય નય ગ્રહે, માત્ર શબ્દની માંય;
લોપે સદ્વ્યવહારને, સાધન રહિત થાય. ॥૨૯॥

જ્ઞાનદશા પામે નહીં, સાધન દશા ન કાંઈ;
પામે તેનો સંગ જે, તે બૂરે ભવ માંડી. ॥૩૦॥

એ પાણ જીવ મતાર્થમાં, નિજ માનાદિ કાજ;
પામે નહિ પરમાર્થને, અન્-અધિકારીમાં જ. ॥૩૧॥

નહિ કપાય ઉપશાંતતા, નહિ અંતર વૈરાગ્ય;
સરળપણું ન મધ્યસ્થતા, એ મતાર્થી દુર્ભાગ્ય. ॥૩૨॥

લક્ષણ કહ્યાં મતાર્થીનાં, મતાર્થ જાણ કાજ;
હવે કહું આત્માર્થીનાં, આત્મ-અર્થ સુખસાજ. ॥૩૩॥

આત્માર્થિ લક્ષણ

આત્મજ્ઞાન ત્યાં મુનિપણું, તે સાચા ગુરૂ હોય;
બાકી કુળગુરૂ કલ્પના, આત્માર્થી નહિ જોય. ॥૩૪॥

પ્રત્યક્ષ સદ્ગુરૂ પ્રાપ્તિનો, ગણે પરમ ઉપકાર;
ત્રાણે યોગ એકત્વથી, વર્તે આજ્ઞાધાર. ॥૩૫॥

એક હોય ત્રાણ કાળમાં, પરમારથનો પંથ;
પ્રેરે તે પરમાર્થને, તે વ્યવહાર સમંત. ॥૩૬॥

એમ વિચારી અંતરે, શોધે સદ્ગુરૂ યોગ;
કામ એક આત્માર્થનું, બીજે નહિ મનરોગ. ॥૩૭॥

કપાયની ઉપશાંતતા, માત્ર મોક્ષ અભિલાષ;
ભવે ખેદ, પ્રાણીદયા, ત્યાં આત્માર્થી નિવાસ. ॥૩૮॥

દશા ન એવી જ્યાં સુધી, જીવ લહે નહિ જોય;
મોક્ષમાર્ગ પામે નહીં, મટે ન અંતર રોગ. ॥૩૯॥

આવે જ્યાં એવી દશા, સદ્ગુરૂબોધ સુહાય;
તે બોધે સુવિચારણા, ત્યાં પ્રગટે સુખદાય. ॥૪૦॥

જ્યાં પ્રગટે સુવિચારણા, ત્યાં પ્રગટે નિજ જ્ઞાન;
જે જ્ઞાને ક્ષય મોહ થઈ, પામે પદ નિર્વાણ. ॥૪૧॥

ઊપજે તે સુવિચારણા, મોક્ષમાર્ગ સમજાય;
ગુરૂશિષ્યસંવાદથી, ભાખું પદપદ આંહી. ॥૪૨॥

‘આત્મા છે’, ‘તે નિત્ય છે’, ‘છે કર્તા નિજકર્મ’,
‘છે ભોક્તા’, વળી ‘મોક્ષ છે’, ‘મોક્ષ ઉપાય સુધર્મ’. ॥૪૩॥

પદસ્થાનક સંક્ષેપમાં, પદદર્શન પણ તેહ;
સમજવા પરમાર્થને, કહ્યાં જ્ઞાનીએ એહ. ॥૪૪॥

શંકા....? શિષ્ય ઉવાચ....

નથી દૃષ્ટિમાં આવતો, નથી જાગાતું રૂપ;
બીજે પાણુ અનુભવ નહીં, તેથી ન જીવસ્વરૂપ. ॥૪૫॥

અથવા દેહ જ આત્મા, અથવા ઈન્દ્રિય પ્રાણ;
મિથ્યા જુદો માનવો, નહીં જુદું એંધાણ. ॥૪૬॥

વળી જે આત્મા હોય તો, જાગાય તે નહિ કેમ?
જાગાય જે તે હોય તો, ઘટ પટ આદિ જેમ. ॥૪૭॥

માટે છે નહિ આત્મા, મિથ્યા મોક્ષ ઉપાય;
એ અંતર શંકા તાણો, સમજવો સદુપાય. ॥૪૮॥

શિષ્યનું સમાધાન.... સદ્ગુરુ ઉવાચ....

ભાસ્યો દેહાધ્યાસથી, આત્મા દેહ સમાન;
પાણુ તે બન્ને ભિન્ન છે, પ્રગટ લક્ષણે ભાન. ॥૪૯॥

ભાસ્યો દેહાધ્યાસથી, આત્મા દેહ સમાન;
પાણુ તે બન્ને ભિન્ન છે, જેમ અસિ ને મ્યાન. ॥૫૦॥

જે દ્રશ્ય છે દૃષ્ટિનો, જે જાણે છે રૂપ;
અબાધ્ય અનુભવ જે રહે, તે છે જીવસ્વરૂપ. ॥૫૧॥

છે ઈન્દ્રિય પ્રત્યેકને, નિજ નિજ વિષયનું જ્ઞાન;
પાંચ ઈન્દ્રીના વિષયનું, પાણુ આત્માને ભાન. ॥૫૨॥

દેહ ન જાગે તેહને, જાગે ન ઈંદ્રી, પ્રાણ;
આત્માની સત્તા વડે, તેહ પ્રવર્તે જાગ. ॥૫૩॥

સર્વ અવસ્થાને વિષે, ન્યારો સદા જાગાય;
પ્રગટરૂપ ચૈતન્યમય, એ એંધાણ સદાય. ॥૫૪॥

ઘટ, પટ આદિ જાણ તું, તેથી તેને માન;
જાણનાર તે માન નહિ, કહીએ કેવું જ્ઞાન? ॥૫૫॥

પરમ બુદ્ધિ કૃશ દેહમાં, સ્થૂળ દેહ મતિ અલ્પ;
દેહ હોય જો આત્મા, ઘટે ન આમ વિકલ્પ. ॥૫૬॥

જડ ચેતનનો ભિન્ન છે, કેવળ પ્રગટ સ્વભાવ;
એકપણું પામે નહીં, ત્રાણે કાળ દ્વયભાવ. ॥૫૭॥

આત્માની શંકા કરે, આત્મા પોતે આપ;
શંકાનો કરનાર તે, અચરજ એહ અમાપ. ॥૫૮॥

શંકા....? શિષ્ય ઉવાચ.....

આત્માના અસ્તિત્વના, આપે કહ્યા પ્રકાર;
સંભવ તેનો થાય છે, અંતર ક્યે વિચાર. ॥૫૯॥

બીજી શંકા થાય ત્યાં, આત્મા નહિ અવિનાશ;
દેહયોગથી ઊપજે, દેહવિયોગે નાશ. ॥૬૦॥

અથવા વસ્તુ જ્ઞાણિક છે, જ્ઞાણે જ્ઞાણે પલટાય;
એ અનુભવથી પાણ નહીં, આત્મા નિત્ય જાગાય. ॥૬૧॥

શિષ્યનું સમાધાન.... સદ્ગુરુ ઉવાચ....

દેહ માત્ર સંયોગ છે, વળી જડ રૂપી દશ્ય;
ચેતનનાં ઉત્પત્તિ લય, કોના અનુભવ વશ? ॥૬૨॥

જેના અનુભવ વશ એ, ઉત્પન્ન લયનું જ્ઞાન;
તે તેથી જુદા વિના, થાય ન કેમે ભાન. ॥૬૩॥

જે સંયોગો દેખીએ, તે તે અનુભવ દશ્ય;
ઊપજે નહિ સંયોગથી, આત્મા નિત્ય પ્રત્યક્ષ. ॥૬૪॥

જડથી ચેતન ઊપજે, ચેતનથી જડ થાય;
એવો અનુભવ કોઈને, ક્યારે કદી ન થાય. ॥૬૫॥

કોઈ સંયોગોથી નહીં, જેની ઉત્પત્તિ થાય;
નાશ ન તેનો કોઈમાં, તેથી નિત્ય સદાય. ॥૬૬॥

ક્રોધાદિ તરતમ્બતા, સર્પાદિકની માંચ;
પૂર્વજન્મ સંસ્કાર તે, જીવ નિત્યતા ત્યાંચ. ॥૬૭॥

આત્મા દ્રવ્યે નિત્ય છે, પથથે પલટાય;
ભાળાદિ વચ ત્રણનું, જ્ઞાન એકને થાય. ॥૬૮॥

અથવા જ્ઞાન ક્ષણિકનું, જે જાગી વદનાર;
વદનારો તે ક્ષણિક નહિ, કર અનુભવ નિર્ધાર. ॥૬૯॥

ક્યારે કોઈ વસ્તુનો, કેવળ હોય ન નાશ;
ચેતન પામે નાશ તો, કેમાં ભળે તપાસ. ॥૭૦॥

શંકા....? શિષ્ય ઉવાચ....

કર્તા જીવ ન કર્મનો, કર્મ જ કર્તા કર્મ;
અથવા સહજ સ્વભાવ કાં, કર્મ જીવનો ધર્મ. ॥૭૧॥

આત્મા સદા અસંગ ને, કરે પ્રકૃતિ બંધ;
અથવા ઈશ્વર પ્રેરણા, તેથી જીવ અબંધ. ॥૭૨॥

માટે મોક્ષ ઉપાયનો, કોઈ ન હેતુ જાણાય;
કર્મ તારું કર્તાપણું, કાં નહિ, કાં નહિ જાય. ॥૭૩॥

શિષ્યનું સમાધાન.... સદ્ગુરુ ઉવાચ....

હોય ન ચેતન પ્રેરણા, કોણ ગ્રહે તો કર્મ?
જડસ્વભાવ નહિ પ્રેરણા, જુઓ વિચારી ધર્મ. ॥૭૪॥

જે ચેતન કરતું નથી, નથી થતાં તો કર્મ;
તેથી સહજ સ્વભાવ નહિ, તેમ જ નહિ જીવધર્મ. ॥૭૫॥

કેવળ હોત અસંગ જે, ભાસત તને ન કેમ?
અસંગ છે પરમાર્થથી, પાણ નિજભાને તેમ. ॥૭૬॥

કર્તા ઈશ્વર કોઈ નહિ, ઈશ્વર શુદ્ધ સ્વભાવ;
અથવા પ્રેરક તે ગણ્યે, ઈશ્વર દોષપ્રભાવ. ॥૭૭॥

ચેતન જો નિજ ભાનમાં, કર્તા આપ સ્વભાવ;
પર્તે નહિ નિજ ભાનમાં, કર્તા કર્મ-પ્રભાવ. ॥૭૮॥

શંકા....? શિષ્ય ઉવાચ....

જીવ કર્મ કર્તા કહો, પાપ ભોકતા નહિ સોય;
શું સમજે જડ કર્મ કે, ફળ પરિણામી હોય? ॥૭૯॥

ફળદાતા ઈશ્વર ગણ્યે, ભોકતાપણું સંધાય;
એમ કહ્યે ઈશ્વરતણું, ઈશ્વરપણું જ જાય. ॥૮૦॥

ઈશ્વર સિદ્ધ થયા વિના, જગત નિયમ નહિ હોય;
પછી શુભાશુભ કર્મનાં, ભોગ્યસ્થાન નહિ કોય. ॥૮૧॥

શિષ્યનું સમાધાન.... સદ્ગુરુ ઉવાચ....

ભાવકર્મ નિજ કલ્પના, માટે ચેતનરૂપ;
જીવવીર્યની સ્ફુરાણા, ગ્રહાગ કરે જડધૂપ. ॥૮૨॥

ઝેર સુધા સમજે નહીં, જીવ ખાય ફળ થાય;
એમ શુભાશુભ કર્મનું, ભોકતાપણું જણાય. ॥૮૩॥

એક રાંક ને એક નૃપ, એ આદિ જે ભેદ;
કારણ વિના ન કાર્ય તે, તે જ શુભાશુભ વેદ. ॥૮૪॥

ફળદાતા ઈશ્વરતાણી, એમાં નથી જરૂર;
કર્મ સ્વભાવે પરિણમે, થાય ભોગથી દૂર. ॥૮૫॥

તે તે ભોગ્ય વિશેષનાં, સ્થાનક દ્રવ્ય સ્વભાવ;
ગહન વાત છે શિષ્ય આ, કહી સંક્ષેપે સાવ. ॥૮૬॥

શંકા....?
શિષ્ય ઉવાચ....

કર્તા ભોક્તા જીવ હો, પાપ તેનો નહિ મોક્ષ;
વીત્યો કાળ અનંત પાપ, વર્તમાન છે દોષ. ॥૮૭॥

શુભ કરે ફળ ભોગવે, દેવાદિ ગતિ માંય;
અશુભ કરે નરકાદિ ફળ, કર્મ રહિત ન ક્યાંય. ॥૮૮॥

શિષ્યનું સમાધાન....
સદ્ગુરુ ઉવાચ....

જેમ શુભાશુભ કર્મપદ, જાણ્યાં સફળ પ્રમાણ;
તેમ નિવૃત્તિ સફળતા, માટે મોક્ષ સુજાણ. ॥૮૯॥

વીત્યો કાળ અનંત તે, કર્મ શુભાશુભ ભાવ;
તેહ શુભાશુભ છેદતાં, ઊપજે મોક્ષ સ્વભાવ. ॥૯૦॥

દેહાદિક સંયોગનો, આત્મંતિક વિયોગ;
સિદ્ધ મોક્ષ શાશ્વત પદે, નિજ અનંત સુખભોગ. ॥૯૧॥

શંકા....?
શિષ્ય ઉવાચ....

હોય કદાપિ મોક્ષપદ, નહિ અવિરોધ ઉપાય;
કર્મો કાળ અનંતનાં, શાથી છેદ્યાં જાય? ॥૯૨॥

અથવા મત દર્શન ધાણાં, કહે ઉપાય અનેક;
તેમાં મત સાચો કયો, બને ન એહ વિવેક. ॥૯૩॥

કઈ જાતિમાં મોક્ષ છે, ક્યા વેષમાં મોક્ષ;
એનો નિશ્ચય ના બને, ઘાગા ભેદ એ દોષ.

॥૯૪॥

તેથી એમ જાગ્યાય છે, મળે ન મોક્ષ ઉપાય;
જીવાદિ જાણ્યા તાગો, શો ઉપકાર જ થાય?

॥૯૫॥

શિષ્યનું સમાધાન.... સદ્ગુરુ ઉવાચ....

પાંચે ઉત્તરથી થયું, સમાધાન સર્વાંગ;
સમજું મોક્ષ ઉપાય તો, ઉદય ઉદય સદ્ભાગ્ય.

॥૯૬॥

પાંચે ઉત્તરની થઈ, આત્મા વિષે પ્રતીત;
થાશે મોક્ષોપાયની, સહજ પ્રતીત એ રીત.

॥૯૭॥

કર્મભાવ અજ્ઞાન છે, મોક્ષભાવ નિજવાસ;
અંધકાર અજ્ઞાન સમ, નાશે જ્ઞાનપ્રકાશ.

॥૯૮॥

જે જે કારણ બંધનાં, તેહ બંધનો પંથ;
તે કારણ છેદક દશા, મોક્ષપંથ ભવઅંત.

॥૯૯॥

રાગ, દ્રેષ, અજ્ઞાન એ, મુખ્ય કર્મની ગ્રંથ;
થાય નિવૃત્તિ જેહથી, તે જ મોક્ષનો પંથ.

॥૧૦૦॥

આત્મા સત્ ચૈતન્યમય, સર્વાભાસ રહીત;
જેથી કેવળ પામિયે, મોક્ષપંથ તે રીત.

॥૧૦૧॥

કર્મ અનંત પ્રકારનાં, તેમાં મુખ્યે આઠ;
તેમાં મુખ્યે મોહનીય, હણાય તે કહું પાઠ.

॥૧૦૨॥

કર્મ મોહનીય ભેદ બે, દર્શન ચારિત્ર નામ;
હાગે બોધ વીતરાગતા, અચૂક ઉપાય આમ.

॥૧૦૩॥

કર્મબંધ ક્રોધાદિથી, હાણે ક્ષમાદિક તેહ;
પ્રત્યક્ષ અનુભવ સર્વને, એમાં શો સંદેહ? ॥૧૦૪॥

છોડી મત દર્શન તણો, આગ્રહ તેમ વિકલ્પ;
કહ્યો માર્ગ આ સાધશે, જન્મ તેહના અલ્પ. ॥૧૦૫॥

પદ્પદનાં પદ્પ્રશ્ન તેં, પૂછ્યાં કરી વિચાર;
તે પદની સર્વાંગતા, મોક્ષમાર્ગ નિર્ધાર. ॥૧૦૬॥

જાતિ, વેષનો ભેદ નહિ, કહ્યો માર્ગ જો હોય;
સાધે તે મુક્તિ લહે, એમાં ભેદ ન કોય. ॥૧૦૭॥

કપાયની ઉપશાંતતા, માત્ર મોક્ષઅભિલાષ;
ભવે ખેદ અંતર દયા, તે કહીએ જિજ્ઞાસ. ॥૧૦૮॥

તે જિજ્ઞાસુ જીવને, થાય સદ્ગુણબોધ;
તો પામે સમકિતને, વર્તે અંતરશોધ. ॥૧૦૯॥

મત દર્શન આગ્રહ તજી, વર્તે સદ્ગુણલક્ષ;
લહે શુદ્ધ સમકિત તે, જેમાં ભેદ ન પક્ષ. ॥૧૧૦॥

વર્તે નિજસ્વભાવનો, અનુભવ લક્ષ પ્રતીત;
વૃત્તિ વહે નિજભાવમાં પરમાર્થે સમકિત. ॥૧૧૧॥

વર્ધમાન સમકિત થઈ, ટાળે મિથ્યાભાસ;
ઉદય થાય ચારિત્રનો, વીતરાગપદ વાસ. ॥૧૧૨॥

કેવળ નિજસ્વભાવનું, અખંડ વર્તે જ્ઞાન;
કહીએ કેવળજ્ઞાન તે, દેહ છતાં નિર્વાણ. ॥૧૧૩॥

કોટિ વર્ષનું સ્વપ્ન પાગ, જગત થતાં શમાય;
તેમ વિભાવ અનાદિનો, જ્ઞાન થતાં દૂર થાય. ॥૧૧૪॥

છૂટે દેહાધ્યાસ તો, નહિ કર્તા તું કર્મ;
નહિ ભોક્તા તું તેહનો, એ જ ધર્મનો મર્મ. ॥૧૧૫॥

શિષ્ય બોધ બીજ પ્રાપ્તિ કથન

એ જ ધર્મથી મોક્ષ છે, તું છો મોક્ષ સ્વરૂપ;
અનંત દર્શન જ્ઞાન તું, અવ્યાબાધ સ્વરૂપ. ॥૧૧૬॥

શુદ્ધ બુદ્ધ ચેતન્યધન, સ્વયંજ્યોતિ સુખધામ;
બીજું કહીએ કેટલું ? કર વિચાર તો પામ. ॥૧૧૭॥

નિશ્ચય સર્વે જ્ઞાનીનો, આવી અત્ર સમાય;
ધરી મૌનતા એમ કહી, સહજસમાધિ માંય. ॥૧૧૮॥

સદ્ગુરૂના ઉપદેશથી, આવ્યું અપૂર્વ ભાન;
નિજપદ નિજમાંહી લલ્લું, દૂર થયું અજ્ઞાન. ॥૧૧૯॥

ભાસ્યું નિજસ્વરૂપ તે, શુદ્ધ ચેતનારૂપ;
અજર, અમર, અવિનાશી ને, દેહાતીત સ્વરૂપ. ॥૧૨૦॥

કર્તા ભોક્તા કર્મનો, વિભાવ વર્તે જ્યાંય;
વૃત્તિ વહી નિજભાવમાં, થયો અકર્તા ત્યાંય. ॥૧૨૧॥

અથવા નિજપરિગામ જે, શુદ્ધ ચેતનારૂપ;
કર્તા ભોક્તા તેહનો, નિર્વિકલ્પ સ્વરૂપ. ॥૧૨૨॥

મોક્ષ કહ્યો નિજશુદ્ધતા, તે પામે તે પંથ;
સમજાવ્યો સંક્ષેપમાં, સકળ માર્ગ નિર્ગ્રંથ. ॥૧૨૩॥

અહો ! અહો ! શ્રી સદ્ગુરુ, કષ્ટાસિંધુ અપાર;
આ પામર પર પ્રભુ કર્યો, અહો ! અહો ! ઉપકાર. ॥૧૨૪॥

શું પ્રભુચરાણ કને ધરું, આત્માથી સૌ હીન;
તે તો પ્રભુએ આપિયો, વર્તુ ચરાણાધીન. ॥૧૨૫॥

આ દેહાદિ આજથી, વર્તો પ્રભુ આધીન;
દાસ, દાસ હું દાસ છું, તેહ પ્રભુનો દીન. ॥૧૨૬॥

ષટ્ સ્થાનક સમજાવીને, ભિન્ન બતાવ્યો આપ;
મ્યાન થકી તરવારવત્, એ ઉપકાર અમાપ. ॥૧૨૭॥

ઉપસંહાર

દર્શન પટે સમાય છે, આ ષટ્ સ્થાનક માંહી;
વિચારતાં વિસ્તારથી, સંશય રહે ન કાંઈ. ॥૧૨૮॥

આત્મભ્રાંતિ સમ રોગ નહિ, સદ્ગુરૂ વૈદ્ય સુજાણ;
ગુરૂ આજ્ઞા સમ પથ્ય નહિ, ઔષધ વિચાર ધ્યાન. ॥૧૨૯॥

જો ઈચ્છો પરમાર્થ તો, કરો સત્ય પુરૂષાર્થ;
ભવસ્થિતિ આદિ નામ લઈ, છોદો નહિ આત્માર્થ. ॥૧૩૦॥

નિશ્ચયવાણી સાંભળી, સાધન તજવાં નો'ય;
નિશ્ચય રાખી લક્ષમાં, સાધન કરવાં સોય. ॥૧૩૧॥

નય નિશ્ચય એકાંતથી, આમાં નથી કહેલ;
એકાંતે વ્યવહાર નહિ, બન્ને સાથ રહેલ. ॥૧૩૨॥

ગચ્છ મનની જે કલ્પના, તે નહિ સદ્વ્યવહાર;
ભાન નહીં નિજરૂપનું, તે નિશ્ચય નહિ સાર. ॥૧૩૩॥

આગળ જ્ઞાની થઈ ગયા, વર્તમાનમાં હોય;
થાયે કાળ ભવિષ્યમાં, માર્ગભેદ નહિં હોય. ॥૧૩૪॥

સર્વ જીવ છે સિદ્ધ સમ, જે સમજે તે થાય;
સદ્ગુરુઆજ્ઞા જિનદશા; નિમિત્ત કારણ માંય. ॥૧૩૫॥

ઉપાદાનનું નામ લઈ, એ જે તજે નિમિત્ત;
પામે નહિ સિદ્ધત્વને, રહે ભ્રાંતિમાં સ્થિત. ॥૧૩૬॥

મુખથી જ્ઞાન કથે અને, અંતર છૂટ્યો ન મોહ;
તે પામર પ્રાણી કરે, માત્ર જ્ઞાનીનો દ્રોહ. ॥૧૩૭॥

દયા, શાંતિ, સમતા, ક્ષમા, સત્ય, ત્યાગ, વૈરાગ્ય;
હોય મુમુક્ષુ ઘટ વિષે, એહ સદાય સુજગ્ય. ॥૧૩૮॥

મોહભાવ ક્ષય હોય જ્યાં, અથવા હોય પ્રશાંત;
તે કહીએ જ્ઞાનીદશા, બાકી કહીએ ભ્રાંત. ॥૧૩૯॥

સકળ જગત તે એઠવત્, અથવા સ્વપ્ન સમાન;
તે કહીએ જ્ઞાનીદશા, બાકી વાચાજ્ઞાન. ॥૧૪૦॥

સ્થાનક પાંચ વિચારીને, છઠ્ઠે વર્તે જેહ;
પામે સ્થાનક પાંચમું, એમા નહિ સંદેહ. ॥૧૪૧॥

દેહ છતાં જેની દશા, વર્તે દેહાતીત;
તે જ્ઞાનીના થરણમાં, હો વંદન અગણિત. ॥૧૪૨॥

સાધન સિધ્ધ દશા અહીં
કહી સર્વ સંક્ષેપ,
પદ્ધર્શન સંક્ષેપમાં ભાખ્યા નિર્વિક્ષેપ
જય - જીનેન્દ્ર

YOUR TRUSTED
FINANCIAL PARTNER

SECURE
PLAN
GROW
TOGETHER

PEOPLE
PLANS
PROSPERITY

Protect Today. Invest for Tomorrow.

At Shah Financial Services, we help you protect what matters today and build wealth for tomorrow.

INSURANCE SOLUTIONS

- ✓ Life Insurance
- ✓ Health Insurance
- ✓ Motor Insurance
- ✓ Travel Insurance
- ✓ Home Insurance
- ✓ Fire Insurance
- ✓ Marine Insurance
- ✓ Shop & Office Insurance

PROTECTION
FOR A BRIGHTER TOMORROW

INVESTMENT SOLUTIONS

- ✓ Mutual Funds
- ✓ Bonds
- ✓ Corporate FDs

DISCIPLINED INVESTING
FOR A WEALTHIER TOMORROW

*Secure Lives
Stronger Futures*

PLAN
INVEST
PROTECT
GROW

Shah Financial Services

Protection • Investment • Financial Growth

Contact

WE'RE HERE
FOR YOUR TOMORROW

Divyesh Shah : +91 9820516806
Smeet Shah : +91 9820986806
Reception : +91 9029706806
Mutual Fund : +91 9022796806
L.I.C Servicing : +91 9022656806
Claim : +91 7777076806
Medicalim : +91 9029106806

BUILDING A SAFER, WEALTHIER TOMORROW, TOGETHER

With Best Compliments From

KAUSHIK MEHTA
CEO

RULOANS DISTRIBUTION SERVICES PVT.LTD.

Toll No. : 18002667576

7 & 8, Magan Mahal,
3rd Floor, 215 Sir M.V.Road,
Above Arsa Hotel, Andheri (E),
Mumbai - 400 069.

Jet - Prime, 6th Floor,
Suren Road, Andheri (E),
Mumbai - 400 069.

Published and Printed by: **VASANT M. KATADIA** on behalf of **SHRI JAIN YUVA SANGH**
Printed at : Fakhri Printing Press, 312/A, Byculla Service Ind. Estate, D. K. Cross Road, Byculla, Mumbai - 400 027
and Published from 8th Khetwadi, R. K. Building No. 3, Mumbai - 400 004, Editor : **PANKAJ B. SHAH**